

BAJAI HONPOLGÁR

2014. január

XXV. évfolyam 1. (278.) szám

Ára: 250 Ft

A Szellemi Kulturális Örökség nemzeti jegyzékére került öt új örökségelem képviselői Kőszeg főterén

Halászlászi örökség a Duna mentén

A Szellemi Kulturális Örökség Egyezményt az UNESCO többek között azért alkotta meg 2003-ban, hogy ráirányítsa a figyelmet az örökségüket tudatosan őrző közösségek kézzel megfoghatatlan szellemi örökség elemeire (intangible heritage), azokat társadalmi szinten – elsősorban a fiatalok körében – tudatosítsa, ezáltal elősegítse a nemzedékről nemzedékre átörökített kulturális javak továbbélését.

Magyarország részes tagállamként a fent említett egyezményt 2006-ban ratifikálta, és 2008-ban megalakult a Szellemi Kulturális Örökség Magyar Nemzeti Bizottsága, amelynek legfontosabb feladata

hazánk szellemi kulturális örökség jegyzékének összeállítása. A magyar regiszter évről évre folyamatosan bővül. Legutóbb 2013. szeptember 20-án, Kőszegen Halász János államtitkár a Kulturális Örökség Napok keretében hirdette ki a nemzeti jegyzékre került öt új örökségelemet, amelyek a követ-kezők: a kőszegi „Szőlő Jövés” ünnepe, a Szeged melletti tápéi gyékényszövés, a szilvalekvár-főzés szatmár-beregi hagyománya, a Duna magyarországi alsó szakaszának hagyományos halászlása, valamint a bukovinai székely betlehemes játék, az ún. „csobánolás”. Ezekkel együtt már tizennyolc szokás, áb-

rázolás, készség, tudás, kifejezési forma gazdagítja a szellemi kulturális örökség magyar nemzeti jegyzékét.

A Baja környéki kishalászlások jelölő nyomtatványát négy egyesület készítette el: a fajszi Dunagyöngye Kishalász Egyesület, a bajai Gemenc Kishalász Sportegyesület, a sükösdői Sárköz Kisszerszamos Halász Egyesület, valamint a szekszárdi Szekszárd és Vidéke „Béke” Kishalászlások Egyesülete. A felterjesztést pedig a négy egyesület érdekvédelmi szervezete, az Országos Kishalász Érdekszövetség nyújtotta be a Szellemi Kulturális Örökség Igazgatóságára.

*Az Országos Kishalász Érdekszövetség bemutatkozó sátra
a Kulturális Örökség Napok kőszegi rendezvényén*

Kishalászoknak, vagy más kifejezéssel élve kisszerszámú halászoknak nevezzük azokat a halászbereket, akik a hivatásos nagyhálós halászokkal ellentétben olyan kisebb méretű halászeszközöket használnak, amikkel azokon a vizes élőhelyeken is lehet halászni, ahol más típusú halászeszközt (pl. nagyhálót) nem lehet hatékonyan alkalmazni (pl. bokros partszélek, kövezések, tuskós medrek, nádasok). A kishalászok kategóriájába tartoztak egykor a paraszthalászok, mellékfoglalkozású halászok, és napjainkban a rekreációs szabadidő tevékenységet folytató kishalászokat soroljuk ide.

A felterjesztést készítő személyek hagyományos halászat alatt a halak saját készítésű eszközökkel történő elejtését értik a Dunán és mellékágain, árterületein, a folyó Duna-földvár és Mohács közötti alsó szakaszán.

A tájon alkalmazott ún. kisszerszámú, csónakos halászatához hozzátartozik a halászzattal kapcsolatos eszközöknek (milling, kece, varsa, emelőháló, dobóháló stb.) és egyes halászoknál a vízi jármű (csónak) elkészítése is. A hálókötés fortélyai, szerzőkészítési praktikák még ma is apáról fiúra öröklődnek körükben.

A legfontosabb kishalász eszközök közül kevésbé ismert a milling, amit Solymos Ede – a bajai múzeum egykori igazgatója – a tárgy szépségére utalva a halászeszközök királyőjének nevezett. Ezzel a furcsa nevű, kanálhoz hasonló eszközzel a felszín közelében úszó halakra halásznak csónakból. A másik jellegzetes, kishalászok által használt szerző a kece, ami egy A-betű alakú fake-retre erősített, két szélén ritka, közepén sűrű szövésű, ún. tükörhálót jelent. A hálós rész aljára régen ló lábszárcsontot erősítettek

súlyként, innen eredt a csontos kece elnevezése. Később téglát alkalmaztak, ma már inkább ólom súlyokat rögzítettek rá. A kör alakú, szélén ólomgolyókkal súlyozott dobóháló használata nagy kézügyességet igényel. A hálót összehúzó kötelet, és a háló egyik sarkát kézben, egy ólom súlyt pedig a szájban kell a bedobásig tartani ahhoz, hogy szép egyenletesen terüljön el a víz tetején a szerző. Ha a halász nem engedi el időben a szájában tartott ólomgolyót, akkor a foga is veszélybe kerülhet. A rekesztő halászeszközök közé sorolható varsa szintén fontos kishalász szerző, régebben veszszőből készítették, ma már kizárólag hálóból kötik varsájukat a halászok.

Mivel a kisszerszámú halászat a természetes élővizeken történik, ezért a kishalászok is ezernyi szállal kötődnek a természethez. A halászó ember az idők folyamán megtanult együtt élni a természeti környezettel. Az örökölt és tanult ismeretek egyaránt hozzájárulnak a halászat sikeréhez. Az eredményes halfogás érdekében a kishalásznak ismernie kell a halak életét, életciklusait, táplálkozási szokásait, szaporodásukat és ívó helyeiket. A halásznak a halak tartózkodási helyének megállapítása miatt figyelemmel kell kísérnie a vízjárást, és annak változása szerint tudnia kell, hogy mikor, hol és milyen hal található, a különböző évszakokban melyik halászszerzővel érdemes halászni. Ebben a nagyon finoman összehangolt rendszerben a kishalásznak állandóan figyelnie kell, hogy a legoptimálisabb halászati módot és helyet válassza a zsákmányszerzésre.

Andrásfalvy Bertalan *A víz a magyar történelemben* című tanulmányában hangsúlyozza, hogy az emberiség a kezdetektől

az őt körülvevő természet biodiverzitásából él. A néprajzkutató megfogalmazása szerint „Az ember teremtése óta része is e biodiverzitásnak, egyik alkotóeleme, aki több ezer nemzedéken át tanulta ki, miként kell legjobban használnia és egyben meg is védenie az őt eltartó környezetet. Ebben az embert egyetemesen jellemző törekvésben csak egy másik ember kapzsisága akadályozhatja meg, míg a természet adta kincsek legeredményesebb kihasználása többek együttműködésével lehetséges csak. Így az ember és természet kapcsolatának mélysége, eredményessége egyrészt a hagyományokban tudássá lett tapasztalatoktól, ismeretektől, másrészt ember és emberek együttműködésétől, a társadalmi viszonyoktól függ. Ez utóbbit az emberek egyenlőségének, a természet használatában egyenlő vagy méltányos jogának tudata, általános elismerése, harmonikus együttműködése jellemezte.” (Andrásfalvy Bertalan: *A víz a magyar történelemben*. <http://www.matud.iif.hu/2013/11/06.htm>)

A kishalász tevékenysége révén idejekorán érzékeli, észleli a természetben végbe ment változásokat. Különösen érzékenyen érintik az olyan negatív folyamatok, mint amilyen a környezetszennyezés vagy a rendellenes időjárási viszonyok. A vizek élővilágának és a halállomány fenntarthatóságának érdekében nagyon odafigyel a természetes környezetre, azt nem változtatja meg, és nem végez olyan tevékenységet, amely a természetet károsan befolyásolná.

A halászatot a néprajztudomány a magyarság egyik „ősfoglalkozásaként” tartja számon, amely mesterségnek a tudásanyagá apáról fiúra szállt. Napjaink társadalmának felgyorsult és megváltozott életviteléből adódó sajátosságok miatt a halászati tevékenység és tudás következő generációk számára történő átöröklése egyre nagyobb nehézségekbe ütközik.

A hagyományos halászatot a szellemi kulturális örökség nemzeti jegyzékére felterjesztők munkájának egyik célja, hogy az érdeklődő ifjú generációhoz közelebb hozza ezt az elfeledésre ítélt „ősi” mesterséget. A kishalászat tudatosításának köszönhetően remélhetőleg pár évtized elteltével nem csak a múzeumokban láthatók majd a halászzattal kapcsolatos eszközök, fényképfelvételek, hanem élő gyakorlatként tovább hagyományozódik ez a régi tevékenység.

Egyes emberek az információ hiányából hajlamosak a kishalászokat azonosítani a vizeket könyörtelenül kizsákmányoló rapscikkal. Az Országos Kishalász Érdekszövetség régóta azon fáradozik, hogy ezt a tévhitet eloszlassa, valamint szorosabb

együttműködést kössön a horgászokkal, horgászegyesületekkel, annál is inkább, mivel a horgászat szintén a kisszerszámú halászat egyik ága.

A jelölő nyomtatványban a felterjesztők kitértek az örökségelem megőrzését veszélyeztető, akadályozó tényezőkre is. Itt első helyen kell megemlíteni a halgazdálkodásról és a hal védelméről szóló 2013. évi törvénytervezet, amelynek a horgászat és a halászat rendjéről szóló fejezete szerint „Tilos folyóvízen olyan halfogó eszköz vagy készülék, továbbá olyan fogási mód alkalmazása, amely az aktuális vízállás esetén a folyó, a holtág vagy a mellékág medrének felénél többet keresztirányban elzár.” Ezt azonban már az első halászati törvény is tiltalmazta 1888-ban. Az 1888. évi XIX. tc. szerint tilos volt „minden állandó halfogó készülék (pl. rekesz, kosár, zárhaló) alkalmazása, mely közönséges vízállás mellett, a parttól derékszögben mérve a vízfolyás felénél többet elzár.”

A kishalászatra nézve kedvezőtlenül hatna, ha megvalósulna az a szándék, ami a 2013. évi halászati törvénytervezet indoklásában szerepel, amely szerint állami halászejegyet csak azok a „kisszerszámú halászok vagy hobbi (rekreációs) halászok kapják, akik családjuk ellátására halász-eszközökkel foghatnak halat, de nem értékesítik azt. Az alkalmazható eszközök rendeleti úton lesznek meghatározva. Ezek a halászok csak aktív eszközöket használhatnak majd, amelyeknél a halásznak folyamatosan jelen kell lennie az eszközhasználat során.” Ez az utóbbi kitétel a varásával történő halfogás módját törölné ki a halászati technológiák sorából.

Bízunk benne, hogy a Duna magyarországi alsó szakaszán élő hagyományos halászat fennmaradását elősegíti a szellemi kulturális örökség nemzeti jegyzékére való felkerülés.

A felterjesztők azt remélik, hogy a halászati örökségelem nyilvánosságra hozatala

segít majd a szellemi kulturális örökség szélesebb művelésében és megjelenési formáinak további fejlesztésében. Talán a rendszeres tudatosítással ez a tevékenység élőbb valósággá válik, lehetőséget teremtve annak a mindennapi gyakorlatba való átültetésére, a felhalmozott tudásanyagok a szélesebb körben való megismertetésére.

Rövid írásomat Papp Kincses Emese által a szellemi és tárgyi örökségünkről megfogalmazott mondatokkal zárom. Az erdélyi magyar irodalomtörténész, publicista gondolatai megszívlelendők: „A mi nemzedékünk tárgyi és szellemi kulturális erőforrások kincsesházát örökölte. Kulturális örökségünk minden formája törekeny. Helyi népi hagyományaink (dalaink, meséink, táncaink, kézművességünk, tárgyi emlékeink), épített örökségünk, történelmi emlékeink, múzeumaink, a kollektív kulturális táj, nyelvi értékeink megmentése: a kulturális értékmentés kötelességünk.”

Kothencz Kelemen

Városi kitüntetések

Baja Város Képviselő-testületének 2014. december 14-én tartott ünnepi ülésén az alábbiak kaptak kitüntető címet, illetve kitüntető díjat

Baja Város díszpolgára kitüntető díj
Pump Károly

Baja Város Kultúrájáért kitüntető díj
Dr. Kosóczki Tamás

Baja Város Közbiztonságáért kitüntető díj
Heffler Zsolt

Baja Városért kitüntető cím
Dr. Jávora Béla
Menczer György

Baja Város Egészségügyéért kitüntető díj
Dr. Váry Attila
Baja Szent Rókus Kórház szakdolgozói

Baja Város Kisebbségeiért kitüntető díj
Markovics Józsefné

Baja Város Községátalátáért kitüntető díj
Müller Zsuzsanna

Baja Város Sportjáért kitüntető díj
Gálos Tamás

Az 1956-os forradalom Emlékdíja
vitéz Szeile Lajos

Baja Város Oktatásáért kitüntető díj
Keglevichné Siska Judit
Keresztes József

Baja Város Fejlesztéséért kitüntető díj
Szalai Ottó

Baja Város Polgármestere kitüntető díja
Bácska Banda

Baja városában végzett szociális munkáért kitüntető díj
Józsefvárosi Plébánia Karitasz Csoportja

Baja Város Mestere kitüntető díj
Inotai Csabáné Vincze Zsuzsanna

Állami, illetve megyei kitüntetést kaptak

Dr. Pataki László az egészségügyi ellátás érdekében kifejtett kiemelkedő szakmai és közszolgálati tevékenységéért november 12-én Pro Sanitate-díjban részesült. A főorvos úr 50 éve, 1963 óta dolgozik a bajai kórház urológiai osztályán.

Ottmár Attila színházpedagógus november 28-án Kecskeméten vette át a magyar oktatás és köznevelés kategóriában elnyert Bács-Kiskun Megyei Prima díjat. Az általa vezetett Színistúdió jelentős szereplője a bajai kulturális életnek.

Dr. Gál Zoltán zenepedagógus, újságíró sok évtizedes munkájának elismeréseként november 29-én a Polgármesteri Hivatal dísztermében kapta meg a Pilinszky János Alapítvány által odaítélt Pilinszky-díjat.

Minden kitüntetettnek tisztelettel gratulál a Bajai Honpolgár szerkesztőbizottsága.

A Bajai Honpolgár Alapítvány támogatói 2013-ban

Baja Város Önkormányzata

Szent Rókus Kórház

Alsó-Duna-völgyi

Vízügyi Igazgatóság

Gemenc Zrt.

Ganz Kft.

Bajavíz Kft.

Dr. Péterfi Tamás

Arculat Nyomda Kft.

CIB Bank Zrt.

EMEL Kft.

Sümegei Borászat

Koch Pincészet

Göldner Cukrászat

Bányai Júlia Szakképző Iskola

A beszélő kézirat

Papp Lajos – egy bori túlélő – jegyzeteiből

Papp Lajos 1921. szeptember 14-én született Gyenesdiáson. Apja gazdálkodó volt, Papp Lajos már gyermekként dolgozott a családi gazdaságban, és napszámosként munkát vállalt gazdag polgároknál. Kilenc gyermek közül ő volt a másodszületett. Szülőhelyén végezte el a hat elemet. Rendszeresen járt Keszthelyre a nazarénus gyülekezetbe.

1940-ben átköltöztek Zalátára. Folytatták a családi gazdálkodást. Gyülekezeti összejövetre 50 kilométert biciklizett Beremendre, ahol megismerte későbbi feleségét, Végvári Ilonkát. Így vallott róla: „...itt ismertem meg... akit a szívembe zártam szép hangjával, vékony derekával, hosszú, sötét hajával és hívő barátságával.”

1942. október 4-én vonult be katonának. Másnap ért vonatuk Tokajba. A fegyveres kiképzés és szolgálat elutasítása miatt konfliktusba került a tisztekkel. Parancs elhangzásakor a következő módon jelentett: „Alázatosan jelentem, hitbéli meggyőződésem és Jézus Krisztus tanítása alapján embert nem ölhetek és így fegyvert sem foghatok.” Fogdába került. Két hét múlva a miskolci börtönbe vitték. A hadbíró így hirdette ki az ítéletet: „Kap öt év börtönt, és ott rohadjon!” Itt volt 1942 októberétől 1943 júniusáig, majd átszállították az ungvári börtönbe. 1943 augusztusában két társával átvitték Kassára, ahol egy főhadnagy imigyen fogadta őket: „Most jöttem a frontról, ötven embert lőttem agyon, titeket is agyonlődözlek.” Közben összerugdosta a fiúkat. Innen Jászberénybe irányították a csoportot, ahol egy hétig voltak, majd Ercsibe kerültek.

A kálvária további állomásait Papp Lajos szavaival idézzük fel: „Ercsiből indult a hajó. 160 jehovista, 20 adventista és 8 nazarénus tette ki a mi százaunkat és velünk jött kb 15 keretlegény, azaz fegyveres katonai őr. A Dunán Baján keresztül hajóz-

A munkaszolgálatos katona

tunk a bolgár határ közeléig, Prahovo városáig és ott kiszálltunk...Prahovából keskeny vágányú vasút ment egészen Bor városáig föl a magas hegységbe. Sok-sok kilométer után odaértünk a bori vasútállomásra. Kiszálltunk és gyalog átmentünk Bor városán a hegy aljáig. Ott volt a nagy Berlin Läger, óriási nagy barakkok.

Már sok ezer zsidó fiú volt a lágérben és mi csak néztük, hogy hová érkezünk. Aztán mindjárt sorakozót hirdettek Jött Balog alezredes úr és üdvözölt bennünket mint magyar munkaszolgálatos katonákat és azt mondta: Nézzétek ezt az óriási magas hegyet! Ezt öt év alatt el kell hordanotok a helyéről, mert ez alatt igen nagy érték fekszik: réz, ezüst és arany. Szorgalmasan dolgozzatok! Köszönöm. Nagyon rendes

ember volt, megengedte a zsidóknak, hogy esténként a barakkjaikban istentiszteletet tartsanak. Nem is sokáig volt velünk, hazaküldték. Jött helyette egy gonosz alezredes: Marányi Ede, aki elevenen megette volna a zsidókat. Kezdődött a munka, mentünk napról napra aranyhegyet hordani, reggel 6-tól este 6-ig. Reggelire búrizs leves volt, este kaptuk meg a vacsorával együtt az ebédet is: napi 60 dkg kenyeret, amiből ha tudunk eltenni, akkor másnap nap közben is tudunk enni.

Fúrtuk a hegyet és robbantottuk, aztán a köveket a csillékbe pakoltuk. A zsidókat, ha nem jól dolgoztak, egy vagy két órára kikötötték. Lógtak az emberek a vasrúdon a hosszú, nagy étkezdeben. A két kezüket hátra kötötték és a csuklójuknál fogva felhúzták őket egy vízszintes rúdra úgy, hogy a lábuk hegye éppen csak a földre ért. Ha elájultak a fájdalomtól, akkor felloccsolták őket, hogy tovább szenvedjenek.

Később csináltak egy föld alatti bunkert, oda zárták be, ha valaki rosszat csinált. Éjjel és nappal sötétben voltak, csak délben nyitották ki az ajtót, amíg az ebédet bedobták nekik. A szükségüket is bent kellett végzezniük...

1944 szeptemberében az oroszok már nagyon megközelítették a határt Bulgária felől, ezért hazarendelték az egész tábor. Az egész ezredet felsorakoztatták négyfős oszlopba.. Az ezredparancsnok, Pataki főhadnagy úr is mellettünk jött, aki mellesleg szentesi volt. Előttünk több száz méteren kígyózott a sor. Csak nappal menetelünk, ahol ért bennünket az éjszaka, ott aludtunk. Volt, hogy mezőn, szántóföldön vagy egy falu határában. Egyszer gy kukoricatábla mellett mentünk el és két fiú kilépett a sorból, hogy törjön egy csövet. Egy tizedes és Juhász főhadnagy a pisztolyával mind a kettőt hasba lőtte. Sajat vérükbe fagyva maradtak ott az út szélén. Ez volt

az első kivégzés, ami a hazaúton történt. Egy ideig az előző eseten kívül nem történt más lelövés az ezredből, mert Pataki főhadnagy úr felvette a jegyzőkönyvet erről a tizedesről és a Juhász főhadnagyról, hogy hogyan mertek lőni.

Már elhagytuk Pancsovát, amikor is fekete egyenruhás svábok kerültek mellénk, akik a menet mindkét oldalán, 50 méterenként álltak fel, és így a keretlegényekkel együtt kísérték bennünket tovább...A fekete ruhások útközben folyamatosan irtották a zsidókat.

Egy késő délután odaértünk Cservenkára, és a téglagyáron kívül a mezőn telepítették le az ezredünket. (A magyar keretet itt az SS váltotta fel. szerk.) Engem beküldtek a városba és egy vendéglőnek az udvarába szállásoltak el a lóval. A mezőről este huszonötösével behozták a téglagyár gödréhez a zsidókat, felállították őket sorba, szembe a gödörrel és mögülük rejtekhelyről megszólaltak a géppuskák. Ez folyt kb. 10 órától hajnalig. Szóltak a géppuskák. 1100 ember sírja lett a gödör. Volt olyan, aki életben maradt és mikor minden elcsendesült, kimászott a gödör másik oldalán és bemenekült egy szerb házba és elmesélte, mi történt. Mikor abbahagyták a mézárást, rárobbantották a földet a gödörre.

A történetek előtt, kora este Pataki főhadnagy úr az udvarba, ahol én voltam, hozott egy férfit, akin magyar katonaruha és puskavolt, mintha őrizne bennünket. A főhadnagy úr szólt, hogy csitt és senkinek ne szóljunk semmit. Hát akkor láttam ám, hogy ez az a zsidó orvos, aki bekötözte a megsérült kezem az úton. A félelemtől remegve töltötte velünk az éjszakát. Nem tudom, hogy a főhadnagy úr hogyan tudta kihozni a mezőről, de így megmentette az

életét. Úgy tudom, ez az ember túlélte a háborút és kikerült Svájcba.”

Zombor volt a következő állomás. Ott kettéosztották a csoportot. Papp Lajosék lovakkal együtt vonatra kerültek, és elindultak Szentkirályszabadja repülőtérre. A szerelvényt repülőtámadás érte. Papp Lajos kiugrott a szerelvényből és búvóhelyet keresett, így megmenekült. Mozdonycsere után továbbindultak.

A másik csoportot Zomborból Baján keresztül vezényelték Mohácsra. Onnan vonattal mentek tovább. Szentkirályszabadján találkozott a két csoport.

Papp Lajos itt a repülőtér parancsnokhelyettesének kocsisa lett Borból származó két lóval. Új parancs érkezett, hogy innen vigyék a zsidókat Németországba. A parancsnokhelyettes utasítása szerint Papp Lajosnak kellett a kétlovas kocsival vinni a tiszteket a csoport élén. A parancsnokhelyettes azzal indította útnak: „Lajoskám, Németországba kell vinni a zsidókat, sajnos magának kell kocsin a német tiszteket fuvaroznia, mert nincs más, akit küldhetnék. Vigyázzon, hogy magát be ne dobják a zsidók közé, mert akkor vége van.”

A menet elindult Győr felé és onnan Mosonmagyaróvárig. Ott éjszakáztak. Friss parancs szerint át kellett adni a zsidók felügyeletét újabb SS-katonáknak. Itt elvált Papp Lajos útja a csoporttól. A négy tisztet visszafuvarozta Szentkirályszabadjára. Szombathelyre ment és újra a parancsnokhelyettes kocsisa lett. Az orosz katonák közeledtének hírére civil ruhát öltöttek, így találkoztak azokkal. A parancsnokhelyettes szerzett neki egy menetlevelet, amivel szabadon közlekedhetett. A tábori viszontagságok, kivégzések, büntetések, verések túlélését isteni gondviselésnek tekintette.

Köszönet az 1%-ért

Olvasóink a 2012. évi adójuk 1%-ának felajánlásával 145 453 Ft-tal járultak hozzá lapunk nyomdaköltségének fedezetéhez. A segítséget hálásan köszönjük, folytatására számítunk.

Adószámunk: 19047403-1-03

Baja Honpolgár Alapítvány kuratóriuma

Elindult haza nehéz, de örömteli gyaloglással. Végre újra találkozott a családdal. 1945 júliusában visszaköltöztek Zalátára, s újrakezdték a gazdálkodást. 1947 szeptemberében házasságot kötött a hűségesen várakozó Végvári Ilonával. Három gyermekük született, Lajos, Hajnalka, Sárka. 1948-tól Beremenden a MÁV-nál dolgozott, 1960-ban házat épített, s ott fejezte be 7-8. osztályos tanulmányait is. A gyerekek iskoláztatása miatt 1969-ben két lépésben Bajára költöztek, előbb a feleség és a gyerekek. A beremendi ház eladása után Papp Lajos is követte őket, és a bajai MÁV-nál váltóórként dolgozott tovább és szaktanfolyamokat végzett. A Nimród utcában építettek házat. Felesége 2005. június 16-án fejezte be földi életét, Papp Lajos pedig 2012. február 5-én halt meg. A szentistváni temetőben nyugszik.

Örök mementóként haláláig őrizte azt az ércrögöt, amit a bori ércbányából hozott magával. 57 évi házasságnak, három gyermeknek, 14 unokának, 17 dédunokának örülhettek.

Ez hát egy ember megélt esemény sor a 20. századi magyar és európai történelem szörnyűségeiből.

Dr. Szentjóni Szabó Tibor

Egy sorsfordító véletlen kapcsán

2013. október 28-án az Eötvös József Főiskola Műszaki Kara dr. Szlávik Lajos tanszékvezető főiskolai tanár által szervezett igen tartalmas, színvonalas ünnepségen emlékezett meg az 50 éves bajai felsőfokú vízügyi képzésről. A főiskola rektora, dr. Melicz Zoltán szólt az intézmény öt évtizedes tevékenységéről, fejlődése állomásairól iskolatörténeti kiállítással kiegészítve, és fogadta az országos szakmai főhatóságok köszöntését. Ritkán lehet ennyi „vizes” mérnököt együtt látni.

Ez alkalommal Knézy Péter vízügyi mérnök, volt tanszékvezető főiskolai oktató kollégámmal intézményegységeink (a köztu-

datban még ma is általában vízügyi főiskola és tanítóképző) helyzetéről beszélgetve olyan kevésbé ismert, családjukban őrzött információkat kaptam, amelyek – úgy vélem – közérdeklődésre tarthatnak számon. Kollégám édesapja, Knézy Pál műszaki mérnök az 1950-es, 60-as években Baja város tanácsa műszaki osztályán vezető munkakörben, majd a vízügy-igazgatóság főmérnökeként dolgozott. Egyike volt a Csillagvizsgáló létrehozóinak, nevéhez fűződik többek között a forgatható dob vizsgálótorony, több tükrös távcső tervezése, elképzelései szerint készítették a Duna-híd lebombázása után a folyót áthidaló két ideiglenes

fatornyot. A város, érdemei előtt tisztelegve utcát is nevezett el róla.

A főmérnök hivatali feladataiból adódóan évente több alkalommal vett részt Budapesten a szakigazgatási szerveknél, minisztériumokban értekezleteken, megbeszéléseken. Az egyik minisztériumi értekezlet szünetében folyosói beszélgetés során tudomására jutott, hogy a főhatóság az országban műszaki felsőfokú technikumokat, köztük vízügyi felsőoktatási intézetet tervez létesíteni. Knézy Pál azonnal felismerte városára vonatkozóan a hír értékét, jelentőségét, és haladéktalanul felhívta telefonon Farkas Lászlót, Baja város akkori ta-

nácselnökét. A tanácselnök sem tétlenkedett. Sürgősen egyeztetett a szükséges szervekkel, fórumokkal, és kora délután már hívta is vissza a főmérnököt azzal a megbízással, hogy jelentse be: a város kéri a vízügyi technikum Bajára telepítését, mert a település vállalja és biztosítja a megfelelő feltételeket, körülményeket, mindehhez víz melletti környezete is igen kedvező.

A sürgős elhatározás, intézkedések eredményeként az országos szakmai szervezetek egyetértésével 50 évvel ezelőtt nálunk nyitotta meg kapuit a felsőfokú vízügyi technikum. Az akkor alakuló 40 felsőfokú technikumból az egyetlen vízügyi – Baján! 1962-ben először még csak levelező oktatás indult, majd 1963-ban már a nappali képzés is elkezdődött. Sőt, bajai székhely mellett Baja fennhatósága alatt további konzultációs központok is működtek Budapesten, Szolnokon, később Siófokon is. Az első szaktechnikusi oklevelek kiadása 1965-ben történt. 1970-től kezdve a tech-

nikum főiskolává alakult, és jelenleg az országban a három felsőfokú vizes képzést nyújtó iskola közül a bajai az egyik, országosan és nemzetközileg is ismert és elismert vízügyi intézmény, a vízügyi szakma jelentős bázisa. Az adatok szerint hazánkban 10 vízügyi mérnökből a ma aktívak közül legalább 5 nálunk szerezte meg diplomáját. A vízügy országos tisztségviselői közül is számosan itt végeztek vagy tanítottak, tanítanak.

A kezdetekhez kellett tehát valaki, akinek „füle volt a hallásra”, gyorsan gondolkodott és határozottan cselekedett. És persze a város, Baja városa, amely az országos főhatóságok támogatásával, a helyi szakmai-szellemi erők egyesítésével, anyagi, tárgyi források (földterület, épületek, később szolgálati lakások stb.) biztosításával járult hozzá az intézet megalakulásához.

A város, amely nemcsak a vízügyi iskolát hozta ide, hanem közel 150 évvel ezelőtt már hasonló óriási összefogással az

akkor még középfokú tanítóképzőt is ide kívánta. Mi, bajaiak büszkéek lehetünk arra, hogy Eötvös József kultuszminiszter 1868-as népoktatási törvénye alapján 1870-ben az országban a budai és sárospataki tanítóképzővel együtt Baja lehetett elsőként az egyik állami tanítóképző székhelye.

Baja városa később is, nehezebb időszakokban is segítségére sietett főiskoláinak. 1958-ban a képző felsőfokúvá válásának, majd 1995-ben a két intézmény integrációjának előkészítése idején minden lehetőségével kiállt az intézmény, az intézmények fennmaradása, értékeinek megőrzése mellett.

Több fontos változás után jelenleg a két főiskola egyesített jogutóda az Eötvös József Főiskola, amely Műszaki-Közgazdaságtudományi Karon és Neveléstudományi Karon képez mérnököket, közgazdászokat, tanítókat és óvodapedagógusokat.

Dr. Fátrai Klára

Az alábbi írások szerzője, Cserenkó Gábor Kalocsán született 1978-ban. Bajához az Eötvös József Főiskolán folytatott tanulmányainak éveit kötik. Jelenleg az ELTE TáTK könyvtárában dolgozik. Első kötete *Talán a dalok* címen 2012-ben jelent meg. A *szilánkok, forgácsok* alcím jelzi, hogy szívesen ír egyperceseket.

Bájos

Bájos mosolyú és kedves. A közelében százból száz is ezt érzi. De ácsi, mert esetünkben csakis munkakapcsolatról lehet szó. Ugyanis állandóan arról fecseg (régóta ismert nőkollegájának, nem nekem), hogy képzeld, képzeld a Bence, a Bence. Hogy ők a borsó meg a héja. Olyan típus, aki fájront után mindig sietve elrohan. Partiba vágja magát, aztán go. És a hétvégéken is, ide- meg oda. Egyszer telek, máskor Balaton. Grillezés a homokon. Sűrű az időbeosztása, mint a szempillája.

Bájos mosolyú és kedves. Nyílt a tekintete. Érdeklődő. Kíváncsi arra, hogy ki vagy, mert új vagy. Hát, te honnan pottyantál, kérdi. De mondom, szigorúan csak munkakapcsolat. Igazából nem is érdeklődő annyira.

Ezt csak az előbb találtam ki. Csak picit. Távolgottartón érdeklődő. Betartón.

Bájos mosolyú és kedves, de csúnya a lábfeje. Göcsörtös és aránytalan. Ujjai begömbülnek a szandáltalpon. Mint valami makinak. Ezt most nem azért írom le, mert megtudtam, hogy van neki a krapek, aki nem én vagyok. Hanem azért, mert lakozza a lábkörmeit.

K i e m e l i.

Feltűnővé teszi.

Színessé, ríktóvá, harsánnyá.

Szépen festi, de nem a szépet.

A keze oké. Nézése oké. Mindene oké. A stílusa, a beszéde, a ruhája. Öltözete, viselkedése, szeme színe, kedvenc olvasmányai rendben. Rokonszenves, kecses, törekeny.

Olyan egész ez a lány. Jó lehet annak a krapeknak, mormogom. Lennék én is a krapek.

Mit nekem akkor egy lábfej? (ill. kettő)

De hát pont ez az! Mert kihangsúlyozza a lábfeje létezését.

Látta a tévében, az utcán, az újságokban. Hogy kell. Hogy így kell. Hogy lakozni kell. Hisz mindenki lakkozik. A barátnő, a fodrászcsaj, az eladó lány. Mindenki fest, mindenki hangsúlyoz. A szoliban, a buliban, az öltözőben, az uszodában, a plázában, a bugyiboltban, a neten, a jutubon.

Akkor már ő is kihangsúlyozza saját lábfeje létezését! Ami ormótlan. Ami nem baj, de ormótlan. Bumfordi, nagy, idomtalan.

És színes pöttyökkel szánkba rágja, hogy van neki.

Találkozások

Nem tudom, hogy mit csináljak. Hagyjam vagy ne? Találkoztam a csávóval, akit ajánlottál a társkeresőn. Nem tetszik. Kedves, meg előzékeny, udvarias is, meg minden. De nem érzem azt a bizonyos szikrát, érted. Nem jön be és kész. Izzad és pösze. Ígértem neki egy következő találkozót is, de ne kérdezd miért.

Jó csaj kategória, kellemes. Megérte randira hívni. Csetelünk, levelezünk már lassan két hónapja, és tegnap végre hajlandó volt összefutni velem egy kávézóban. Hibátlan, apám, hibátlan! Meghívtam, bár mondtad, hogy ne mindig én fizessek ilyenkor; de tudod, hogy én azt nem tudom megállni. Mindegy, ivott egy cappuccinót, én

meg ásványvizet. Ettől talán még nem dől össze a világ! Ha meg összedől, akkor egy ideig nem randizom. Tudod, ha nincsen pénzem, akkor sehová se megyek. De szerintem ez összejön, ez olyannak látszik. Nem úgy, mint a múltkor, meg az eddigiek. Azok kuplungosok voltak mind, de ez a mostani, ez más!

Jaj istenem, ez tényleg megint randizni akar! Azt hittem, elfelejtette, de nem. Írt, kérdezi, hogy mikor, meg hogy hol. Most mit csináljak? Nem hittem, hogy komolyan gondolja. Mert hát nem is tetszik. Basszus! Mondjam le? Most hallgathatom két órán keresztül a pösze szavait. De nem akarok segget csinálni a számból, ha már megígértem neki, elmegyek.

Szerintem vágja, hogy nem megdönteni akarom, hanem annál komolyabban szeretnék. Sok a közös pont, hasonlóan látunk bizonyos dolgokat. Ez mondjuk a chat alatt is kiderült, de most legalább már tudom, hogy nem kamu. A kezét viszont nem engedte megfogni, de szerintem nem kell hozzá sok.

Nem szeretek egyedül lenni. Inkább bent maradok éjjelig az irodában, hogy csak aludni kelljen haza menni. Néha szeretném, ha lenne valakim, néha nem. Jut eszembe: nem is olyan gáz ez a csávó, akivel találkozgatok.

A parton romantikáztunk. Munka után. Mire átbumlizott a városon, addigra elment szegénynek minden ereje. Én is fáradtan érkeztem, hiába: a melő és a mindennapi tülekedés elszívja az ember energiáit. Aztán feltöltődünk egymástól. Nem sietett haza, utolsó busszal ment. Csókcsaták.

Nagyszerű történeteket mesél és szenvedélyesen. Úgy adja őket elő, hogy nem lehet nem figyelni arra, amit mond. Rengeteget tanulok tőle. Tisztára, mint valami színész. Már a pöszeségét se hallom, hoz-

zászkodott a fülem. Nagyon tájékozott, én meg azon kapom magam, hogy szájátva hallgatom, amiket mond. Valahogy megszűnik az idő, ha vele vagyok.

Valami nem jó. Nagyon járatlan, alap dolgokkal nincs képben. Ez zavar. Mintha elzárták volna eddig a világ elől, és most hirtelen kirepedt a burok, amiben élt. Eddig ezt észre se vettem. De ez így nem jó. Ideges leszek, hogy el kell magyaráznom, hogy ki volt az első királyunk. Meg a wales-i bárdokat. Hogy az vajon mi. Butuska ez a lány. Szinte szellemi analfabéta. S nekem fontos, hogy a partner ne legyen az. Miért csak most tűnik fel ez? Nem tudom, mit csináljak. Hagyjam vagy ne?

Cserenkó Gábor

A Megbékélés kápolnájának napja

B. Mikli Ferencnek nincs szüksége megemlékezésekre, évfordulókra, hogy magára vonja figyelmünket. A kilencvenkét esztendeje született, hat hónappal ezelőtt elhunyt festőművész tárgyi és szellemi hagyatéka – a múzeum képzőművészeti gyűjteményében, bajai intézmények falain és az egykori Szerb-temetőkápolnában – minden bajai ember közös, élő öröksége.

2013. november 28-án, B. Mikli Ferenc születésnapján az Ady Endre Városi Könyvtár és Művelődési Központ munkatársai, a Bácskaiak Egymásért Közhasznú Egyesület, az esemény főszervezője, Mezei Margó művelődésszervező azért invitálták a bajai közönséget a Megbékélés kápolnájába, hogy együtt emlékezzünk Feri bácsira. Hogy sok apró gyertyaláng messze világító fényében hétköznapi és ünnep néhány órára összekapcsolódjék.

A Szent György Kápolna Napja, B. Mikli Ferencre emlékezve, egyszerre válhat a kápolna történetének, sorsának, pusztulásának és felújításának, megújult funkciójának, újjászerveződött közösségének, egy valódi bácskai kulturális hagyományápoló magatartás folytonosságának is ünnepévé. A hétköznapiok hosszú sorát, a szürke menetelés útját végre egy kivilágított állomás szakítja meg.

A másfél éve irodalmi felolvasóestek által Mezei Margó művelődésszervező munkájának köszönhetően újjáéledt kápolna 110 éve épült. A 18. században már létező sírkertben 1903-ban Vujity Josif halála után felesége, Szokolovity Katerina emeltetett kápolnát a városrészben élő Iszkaítz András építőmesterrel. A temetőkápolna a második világháborúban sérült meg először, a háború után többször kifosztották. A város tulaj-

donába került épület és a környező sírkert történetének szomorú fejezete volt, amikor – városrendezési céllal – az 1980-as évek elején felszámolták a temetőt, valamint az építető család szentély alatti kriptáját. (A tragikus eseményeket Bálint Attila 1982-ben fényképekkel dokumentálta, 1988-ban gyönyörű grafikai lapokon dolgozta fel, melyet több kiállításban is láthatott a közönség az 1990-es évek közepén.)

A kápolna szomszédságában élő B. Mikli Ferenc festőművész, Baja város díszpolgára – akinek édesapja is dolgozott a kápolna felépítésénél –, szót és tettet nem kímélve éveken át küzdött azért, hogy a város felújítsa a sírkeretet, a kápolnát és környékét. 14 évvel ezelőtt, 1999-ben az általa díjtalanul elvégzett festészeti munkának köszönhetően megszületett a Szent György secco, s a kápolna apszisának passiótörténete. A kápolna átadására 1999. november 20-án került sor.

„Ne csak azt a művészt dicsérjük – írja Kassák Lajos –, aki tükrözi korát, hanem azt is, aki meg akarja változtatni.” B. Mikli Ferenc élete, művészete végső soron ezt példázza, ez volt szándéka, célja és érdeme – kimondva, kimondatlanul. A hétköznapiok egyforma, egynemű, szürke sorát szeretne volna az ünnepnapok kivilágított állomásává tenni. Mikli Feri bácsi úgy hitte: az út pora a vándorok palástja. Vándor volt ő maga is. A szürke hétköznapiok vándora. De most már tudjuk, a szürkeségért a legszébb „ünneplő ruhát” kapta ajándékba. A porrá omlott létezés hétköznapi, áldozatosan szürke munkájából mára az maradt belőle, ami már soha nem válik porrá.

Ezek a szavak, gondolatok egy festő s egy ünnep születésnapján megfogalmazódó tétó-

va tapogatózások a művészi munka, a közösség szolgálata, a kulturális örökség, a helyi hagyomány, a bácskai művészi jelenlét felelőssége, szerepe körül. Bizonytalan megsejtése annak, hogyan lehet a teherből áldozat, s az áldozatból szabadság és öröm. S ezt legmeggyőzőbben maga a valóság bizonyítja, Feri bácsi életének sok-sok pillanata: a végeken maradt, a provincialitás terhét vállalva órszemként töltötte életét, ám számára ez a környezet, ez a milió termette a legízesebb gyümölcsöket. Baja hétköznapijainak olyan elemi iskolája volt a gondviselésnek, melyben a legmagasabb tudást tanulta.

Feri bácsi ars poeticája volt: szolgálni mindenekelőtt. Átadni a seccón is megjelenő édesapa, édesanya és mester, Rudnay Gyula művészi, szellemi örökségét: a művészetre nevelés fontosságát. Nagyon elégedett és boldog lenne ma velünk – köszönet érte Mindnyájunknak!

Kovács Zita

Köszönetnyilvánítás

A Megbékélés Kápolnája Napján tartott egész napos rendezvény sikeréért köszönetet mondunk Kovács Zitának, Csabákné Besesek Andreának, Vidovits Ivánnak, Tóth Ferencnek, Péter Andrásnénak, Bagényi Lászlónak, Csáky Józsefnének, Munkácsi Sándornak, Bohner Krisztinának. Megköszönjük a sok beküldött fotót, dokumentumot a kápolna megmentésének és felújításának történetéről.

Ady Endre Városi Könyvtár és Művelődési Központ

Képek a Szent György-kápolna Napja eseményeiből

Jelenetek a Szent György secco alkotásának mozzanatairól

Jelentősebb bajai évfordulók 2014-ben

300 éve

1714. december 3-án III. (VI.) Károly magyar király KIVÁLTSÁG LEVÉLLEL MEGERŐSÍTETTE Baja város I. Lipót császár által adományozott MEZŐVÁROSI SZABADALMÁT.

190 éve

1824. augusztus 28-án született Baján BENDE IMRE (†Nyitra, 1911. márc. 26.) hittudós, 1893-tól nyitrai megyéspüspök.

165 éve

1849. március 17-én született Zágrábban MARGALITS EDE (†Zombor, 1940. jún. 23.) irodalomtörténész, filológus, egyetemi tanár, a bajai tanítóképző tanára (1870-71), a bajai gimnázium tanára (1871-1879).

1849. december 23-án született Baján DONÁTH GYULA (†Bp., 1944. ápr. 11.) ideggyógyász orvosprofesszor.

160 éve

1854. október 26-án született Bácsón DÉRI MIKSA (†Merano, 1938. márc. 3.) a korszerű elektrotechnika elméleti és gyakorlati megalapozója, a transzformátor egyik felfedezője. 1865-72 között a bajai gimnázium tanulója volt.

155 éve

1859. február 5-én született Bécsben HELLER RICHÁRD (†Baja, 1930. jún. 11.) tanár, a Bajai Alsófokú Kereskedelmi és Iparostanonc Fiúiskola, majd a Polgári Fiúiskola a megszervezője és igazgatója (1882-1923).

1859. december 1-én jelent meg az első magyar nyelvű bajai hírlap, a BAJAI KÖZLÖNY első száma (mutatványlap).

150 éve

1864. február 11-én született Baján BALASSA JÓZSEF (†Bp., 1945. febr. 26.) nyelvész, tanár.

130 éve

1884-ben a helyi iparosok megalakították első szervezetüket, a BAJAI IPARTES-TÜLETET.

135 éve

1879-ben vette át tulajdonába és irányítása alá a ciszterci rend a bajai főgimnáziumot, a mai III. Béla Gimnáziumot.

1879. február 27-én született Szabadkán BORBÍRÓ (Vojnich) FERENC (†Ligo-

nier, USA, 1962. dec. 31.) Baja polgármestere volt (1915-1918 és 1921-1937).

1879. augusztus 3-án született Hejőcsabán TORDAI ÁNYOS (†Baja, 1938. jan. 17.) ciszterci tanár, irodalomtörténész, író, a bajai gimnázium igazgatója (1924-1938).

125 éve

1889. május 5-én született Baján BERNHART SÁNDOR (†New York, 1984. márc. 28.) Baja polgármestere (1937-1944).

120 éve

1894. június 3-án avatták fel a TÓTH KÁLMÁN SZOBROT.

1894. augusztus 12-én született Baján MISKOLCZY DEZSŐ (†Bp., 1978. dec. 30.) orvos, neurológus, a modern ideg- és elmeorvoslás egyik úttörője, akadémikus, posztumusz Magyar Örökség díj (2009).

115 éve

1899. február 21-én született Vácon MISKOLCZY FERENC (†Baja, 1994. máj. 15.) festőművész, képzőművész, Baja díszpolgára (1980).

110 éve

1904. február 22-én kezdte meg működését a MAGYAR KIRÁLYI KERTMUNKÁS ISKOLA a Bereczki Máté Szakközépiskola jogelődje.

1904. február 25-én született Baján FENYŐ A. ENDRE (†Bp., 1971. szept. 14.) festőművész, műkritikus.

1904. augusztus 3-án született Baján MAJOR MÁTÉ (†Bp., 1986. ápr. 14.) építész, egyetemi tanár, akadémikus, Baja díszpolgára (1974).

105 éve

1909. március 7-én született Vésztőn BÉRCI LÁSZLÓ (†Baja, 1997. júl. 27.) fényképész (Baján 1943-1997), a népi írók körének portréfotográfusa.

1909. május 19-én született Baján ifj. ÉBER SÁNDOR (†Baja, 1985. júl. 5.) festőművész-tanár.

1909. augusztus 26-án avatták fel a BAJAI DUNA-HÍDAT és megindult a forgalom a BAJA-BÁTASZÉKI VASÚTVONALON.

100 éve

1914. február 15-én szervezte meg Bajaszentivánon, hazánkban az ELSŐ GAZ-

DAGIMNÁZIUM előadásait a Magyar Gazdaszövetség és a Bajai Széchenyi Szövetség, Bellosics Bálint kezdeményezésére.

1914. június 13-án született Baján KARRIG SÁRA (†Bp., 1999. febr. 2.) József Attila-díjas költő, műfordító, kritikus.

95 éve

1919. december 12-én elhunyt Budapesten BAYER JÓZSEF (sz. Baja, 1851. nov. 23.) színháztörténész, akadémikus.

85 éve

1929. július 21-én született Baján BÍRÓ LAJOS (†Chile, 1993. aug. 24.) geológus professzor.

1929. szeptember 1-én megalapították a BAJAI ZENEISKOLÁT, a Liszt Ferenc Zeneiskola (AMI) jogelődjét.

1929. szeptember 5-én megkezdte működését a BAJAI R. K. ÉRSEKI TANÍTÓNŐKÉPZŐ a zárdában.

1929. december 27-én született Baján UDVARDI ERZSÉBET (†Keszthely, 2013. febr. 4.) Kossuth- és Munkácsy Mihály-díjas festőművész, Baja díszpolgára (1998).

80 éve

1934. március 11-én született Katymáron KÓHEGYI MIHÁLY (†Baja, 2001. jún. 18.) régész, a bajai múzeum igazgatója, Baja díszpolgára (posztumusz 2001).

1934. június 24-én felavatták a TÜRREMLÉKMŰVET.

75 éve

1939. december 2-án született Baján KÁRPÁTI EGON (†Bp., 2010. okt. 25.) orvos, gyógyszerkutató.

70 éve

1944. április 11-én született Garán SCHMIDT ANTAL (†Baja, 2010. júl. 8.) hidrobiológus, a Bajai Honpolgár szerkesztő-bizottságának tagja, Baja díszpolgára (2009).

1944. szeptember 21-én történt a bajai DUNA-HÍD LEBOMBÁZÁSA.

50 éve

1964. január 1-én kezdte meg működését a KISMOTOR és GÉPGYÁR 5. számú BAJAI GYÁREGYSÉGE.

40 éve

1974. augusztus 20-án elhunyt New Yorkban MISKOLCZY LÁSZLÓ (sz. Baja, 1900. aug. 9.) Kossuth-díjas építész.

35 éve

1979. június 2-án elhunyt NAGY ANDRÁS (sz. Bp., 1898. nov. 5.) építész, Baja főépítésze (1929-1960).

30 éve

1984. március 28-án elhunyt New Yorkban BERNHART SÁNDOR (szül. Baja, 1889. május 5.) Baja polgármestere (1937-1944).

25 éve

1989 decemberében jelent meg első alkalommal a BAJAI HONPOLGÁR című lap (próbaszám).

20 éve

1994. május 15-én elhunyt Baján MISKOLCZY FERENC (sz. Vác, 1899.

febr. 21.) festőművész, képzőművész, Baja díszpolgára (1980).

15 éve

1999. február 2-án elhunyt Budapesten KARIG SÁRA (sz. Baja, 1914. jún. 13.) József Attila-díjas költő, műfordító, kritikus.

1999-ben átadták a bajai RO-RO Kikötőt.

10 éve

2004. február 19-én elhunyt Szegeden SÁROSY JÓZSEFNÉ (sz. Baja, 1923. aug. 27.) pedagógus, a Bajai Honpolgár szerkesztő-bizottságának tagja, „Baja Városért” cím kitüntetettje (2003).

2004. augusztus 18-án elhunyt Budapesten LUKIN LÁSZLÓ (sz. Baja, 1926. jan. 30.) zenepedagógus, karnagy, műfordító, előadóművész, zenei ismeretterjesztő.

5 éve

2009. január 1-én megalakult Baján a CÉDRUS REFORMÁTUS EGYESÍTETT SZOCIÁLIS INTÉZMÉNY.

2009. április 26-án Baján rendezték meg az országban első alkalommal a Nemzeti Vágta előválogatóját, az 1. BÁCSKAI VÁGTÁT.

2009. augusztus 29-én elhunyt Baján HUSZÁR PÁL (sz. Szeged, 1942. jún. 24.) urológus orvos, orgonaművész, a "Baja Városért" cím kitüntetettje (2000).

2009. november 12-től a SZENT RÓKUS KÓRHÁZ nevet viseli a bajai kórház.

2009. november 21-én avatták fel a BENCE FERENC MŰFÜVES CSARNOKOT a Vasvári P. utcai sportcentrumban.

Összeállította: Jász Anikó

A piros lámpa kigyulladásáig

Bordélyház-alapítás Baján az első világháború után

Az emberi társadalomnak a kezdetektől egyik speciális kísérő jelensége a prostitúció. Az emberi faj egyedi jellemzője, hogy nem pusztán az utódnemzés céljával létesít szexuális kapcsolatot, hanem annak élvezeti értéke miatt is, így a szex már az ókorban keresett szolgáltatássá, árucikké vált. Több neves ókori politikus, író, filozófus is elítélte a legősibb mesterséget és annak művelőit, elég csak Démoszthenész híres szónoklatára gondolnunk. A római Ulpianus már az i. e. 3. században írt művében megpróbálta meghatározni a prostitúció fogalmát, amely nála anyagi ellenszolgáltatás fejében nyújtott nyilvános, válogatás és lelki vonzódás nélküli szexuális kapcsolatot jelentett. A prostitúció meghatározása az évszázadok során sokat változott, finomodott, de lényege alapjában véve nem változott. A prostitúció megítélését minden esetben a történelmi korszakhoz köthető erkölcsi normák rendszere, a hatalom érdekérvényesítő képessége és a pillanatnyi történelmi (gazdasági) helyzet határozta meg. Az államhatalom három modell alapján viszonyulhat a prostitúcióhoz: reglementáció (törvényi szabályozás, ellenőrzés), prohibicionista modell (teljes tiltás), abolicionista modell (prostitúált emberi jogait védő). A történelmi példák Magyarországon a reglementációs modellhez tartoztak, azaz az államhatalom a rendfenntartó erő segítségével engedélyezte a prostitúáltak működését és folyamatosan nyilvántartotta őket, valamit a közegészségügyi hálózatra támaszkodva 1840-től orvo-

si kontrollt – segítséget – is adott nekik. Ezzel az állam a legális prostitúciót társadalmi korlátok közé szorította és a „senkire sem tartozó” magánéletbe száműzte. A szabályozással a társadalom megvalósít egyfajta kontrollt a prostitúció felett, amelynek segítségével hatékonyan kiszűri a rá veszélyt jelentő egészségügyi és büntügyi, kevésbé hatékonyan az erkölcsi veszélyeket.

Az Osztrák-Magyar Monarchiában mind az osztrák, mind a magyar oldalon a reglementációs modell szerint szabályozták a prostitúciót, e szabályozás Magyarországon az első világháború után is érvényben maradt annak ellenére, hogy rendeleti úton oldották meg. A közegészségügyi törvény – 1876. évi XIV. törvény – 91. paragrafusában foglalkozott az ügyvel, és a prostitúció szabályozását a törvényhatóságok ügykörebe sorolta. Baja törvényhatósági jogú város esetében a rendeletet a törvényhatósági bizottság dolgozta ki, amelyet a közgyűlés fogadott el. A bajai közgyűlés 1882. augusztus 2-án fogadta el a város prostitúciós szabályrendeletét, amely a XXII. sorszámmal került be a városi szabályrendeletek közé. A magyarországi törvényhatóságok kisebb változtatásokkal az 1867-es pesti szabályzatot vették át – Szabályok a kéjlegés-bordellházak és kéjhölgyekről. Pest, 1867. október 31. –, elsősorban a bordélyházak számával és a lányok egészségügyi felülvizsgálatának hálózatával alkalmazkodtak a helyi viszonyokhoz. Az országos szabályozásnak megfelelően a bajai sza-

bályrendelet is megkülönböztette a bordélyházi és a magánkéjnöket. A bordélyházban dolgozó lányok bárcát, míg a magánzók törvényt kaptak, amellyel űzhették mesterségüket. A bordélyház tulajdonosa ún. bordélykönyvet vezetett, amelyet napra pontosan, a szabályrendeletben előírt szempontok szerint naplószerűen kellett vezetnie és minden hónap első felében a rendőrkapitányságon kellett megújítania. Baján a lányok kötelező orvosi vizsgálatát minden szerdán és szombaton végezték, de rendkívüli esetben az ügyeletes hatósági orvost bármikor kihívhatták. Bordélytartási engedélyt büntetlen előéletű, általában férjhezett nők kaptak, ennek elsődleges oka az volt, hogy a lányok napi orvosi ellenőrzését a tulajdonosnak kellett elvégeznie. A szabályrendelet 8 §-a értelmében Baja város területén legfeljebb 10 bordélyház működhetett, és egyben maximum 8 kéjnök dolgozhatott. Már a szabályrendelet is megállapítja, hogy kiadásakor, 1882-ben 15 bordély működött a városban, de nem írták elő a kényszerbezárást, csak az engedélyek megadását szigorították, korlátozták. A bordélyok számára a hatóságok olyan városközpontokhoz közelelt, de félreeső utcákat jelöltek ki, ahol nem zavarták a város életét, és az ellenőrzésük is viszonylag könnyen megoldható volt. A tulajdonosok sem szívesen vitték ki vállalkozásukat a város szélére, mivel ott sokkal korlátozottabb forgalomra számíhattak. Baján a 19. század végén és a 20. század elején több helyütt is

működtek nyilvánosházak, ilyen volt a mai Oroszlán utca és a mai Parti utca. A Parti utca „vigalmi negyed” jellegét már a korabeli források is hangsúlyozták. A szigorú orvosi ellenőrzés és a kéjnéket folyamatosan „zaklató” hatóságok miatt a bordélyházak száma Baján fokozatosan csökkent. 1915-ben dr. Schreiber Emil államrendőrségi tanácsos részletesen foglalkozott könyvében a magyarországi prostitúcióval, a rendőrség nyilvántartása szerint ekkor Baján már csak 3 bordélyház és egy magánkéjű dolgozott, ez összesen 13 főt jelentett. Az első világháború, valamint a vele párhuzamosan és utána jelentkező gazdasági és társadalmi válság nem kedvezett a piroslámpás házak működésének. Az 1918 végétől 1921 augusztusáig Baján működő szerb közigazgatás, a Narodna Uprava, éjszakai kijárási tilalma gyakorlatilag betiltotta a nyilvánosházakat. 1922-ben Baja élete lassan visszatért a régi kerékvágásba, a város újra – jelentős változtatásokkal és többletfeladatokkal – a dualizmusban megszokott keretek között működött, így megjelentek az első bordélyengedélyezési kérelmek is a helyi rendőrkapitányságon. Egy bordélyház megnyitása hosszas előkészületeket igényelt, a kiszemelt épület erre a célra történő átalakítása mellett a rendőrkapitányságnak, a mérnöki hivatalnak és a tisztviselői orvosi szolgálatnak is minősíteni kellett mind a terveket, mind az épületet, mind az átalakításokat.

A bordélyház kialakításának és megnyitásának viszontagságait jól mutatja az alábbi 1922 nyarán a beadott kérvényre írt rendőrkapitányi válasz.

„THJF. Baja Város Tanácsa
1922. júl. 24.

13646. szám

M. [magyar] Kir. [királyi] Állami Rendőrség Bajai Kapitánysága

5124. szám

1922. rk.

Tárgy. Kérvény Xxxx Yyyyy szül. Xxxx Yyyyy [a tulajdonos nevét ilyen esetekben személyiségi jogok miatt nem közöljük] bordélyház-tulajdonos, kecskeméti lakosnak bordély engedély megadása iránt.

Véghatározat.

Xxxx Yyyyy szül. Xxxx Yyyyy sándorfalvai szül. 39 éves rk. vallású, férjes, kecskeméti lakosnak a tulajdonát képező Parti utca 22. számú házra nézve bordély nyitására szükséges engedélyt Baja város prost. szabr. 1. §-ának 2.) pontja alapján a prost. szabályrendeletben foglalt szabályok betartása és az alábbi feltételek külön kikötése mellett megadom:

1.) A bordélyházi üzlet helyiségüül szolgáló ház az iratoknál elfekvő tervrajz szerint átalakítandó, nevezetesen:

a kapubejárat és a folyosó zárt folyosóvá átalakítandó olyképp, hogy a bordélyházi üzlet folytatásával járó zaj az utcára való kihatása lehetőleg gátoltassák és, hogy a szomszédok éjjeli nyugalma zaklatásnak kitéve ne legyen. A bordélyüzletre 5 kéjű tartását engedélyezem.

2.) Leányszobául a tervrajzban 1-5 szám alatt jelzett helyiségek szolgálhatnak oly feltétel mellett, hogy minden leányszoba a folyosóba, illetve udvarra nyíló ajtóval és szellőztetésre alkalmas ablakkal látandó el, és egy-egy szoba belvilága circa 30 köbméter legyen. Minden leányszoba külön mosdó készülékkel (lehetőleg vízvezetékes csappal) ellátandó.

3.) A tervrajzban 6 szám alatt jelzett helyiség leányszobául való használatát nem engedélyezem azért, mert közvetlen a főbejáratnál foglal helyet, túl kicsiny s annak megnagyobbítása esetén a fogadó szoba válnék használhatatlanná.

4.) A Parti utca 20. számú ház telkére szolgáló világító ablakot engedélyes berakati köteles.

5.) A háztelek kert felőli oldala 2 méter magas téglakerítéssel határolandó el.

6.) Vízöblítéses modern és hygienikus követelményeknek megfelelő closett építendő.

7.) A telek déli oldalán a szomszédokkal közös használatú kút megszüntetendő olyképp, hogy ezen szomszédhoz szolgáló kútnyílás elfalazandó, a telek belső részén egy szivattyús kút építendő.

Ezen kikötés azonban érdekelt szomszédoknak ebből származó magánjogi igényeit nem érinti.

8.) A szennyvíz összegyűjtése az udvar megfelelő helyén oly záró tartály készítenődő, mely a szennyvíz elszívargását, valamint a szag kiömlését teljes mértékben megakadályozza.

Ezen véghatározat azzal kézbesítendő folyamodónak, és érdekelt szomszédoknak, hogy az ellen a kézbesítéstől számított 15 nap alatt a bajai m. kir. államrendőrkapitányságnál benyújtandó fellebbezéssel lehet élni.

Indoklás.

Engedélyes szabályszerű okmányokkal igazolta, hogy bír azon személyi kellekekkel, melyeket a prost. szabr. a bordélyüzlet folytatásához megkíván.

A bordélyüzletüül szolgáló ház, melynek belső magassága 2.7 m; a kikötött átalakítások fogantatása után megfelel azon főbb közegészségügyi követelményeknek, amelyeket az orvosi szakértői vélemény megkíván. A prost. szabr. 8. §-a szerint az enge-

délyezhető létszám 10, melyből egy bordélyüzlet sem áll fenn.

Azon inkább luxukiosus követelményekhez, hogy a bordélyüzletüül szolgáló helyiség legalább 3 ? - 4 m.-re magasítottassék, a rendőrhatalóság már azért sem ragaszkodott, mert a város területén bordélyház nem lévén annak létesítésénél a nélkülözhetetlen egészségügyi szempontokon kívül más szempontok figyelembe vételével nehézségeket nem akart támasztani.

A kért engedély a szomszédok ellenzése dacára azért volt kiadható, mert ezen utca a főbb forgalmi vonalon kívül, a város központjához közel feküdvén a rendőri ellenőrzés gyakorlására alkalmas helyen van, s az ezen tárgyban megkeresett városi tanács 801/kg. 921. számú átiratában prostitúció céljára, mint olyan utcát tartotta legalkalmasabbnak, mely félre eső utca és amelyben évtizedeken át folyt a prostitúció kereset és úgy a lakosság köztudatába ment át, a Parti utca szóban forgó jellege.

Baja, 1922. július 19-én"

A közigazgatás gépezete a két világháború között is lassan dolgozott, a különböző hatóságok kívánalmainak, észrevételeinek a tulajdonos csak 1923 végére tudott megfelelni, így az engedély kiadására csak 1923 decemberében került sor.

„THJF. Baja Város Tanácsa
Érkezett: 1923. dec. 21.

18386. szám.

7951 ált.

1923. szám.

Tárgy: Xxxx Yyyyy bajai lakos kérvénye az 5124/922 számú véghatározattal engedélyezett bordélyházának üzembe helyezésére iránt.

Véghatározat.

A folyó hó 13.-án továbbá folyó 20.-án megtartott szemlék alkalmával megállapítást nyert, hogy engedélyes a bordélyházi engedélyben az üzlethelyiségüül bejelentett ház átalakítására vonatkozó feltételeket lényegében fogantatította, a megállapított feltételektől eltérő azon átalakítások pedig, hogy a leányszobákat a vázrajzban feltüntetett elhelyezéstől eltérően helyezte el közkerécsi és közegészségügyi szempontból nem kifogásolható továbbá azon hiányból, hogy az előírt vízöblítéses klosett építetett két falból építetett és cement tartály fölé emelt nyitott klosett építetett, tekintettel arra, hogy ez köztisztasági és közegészségügyi szempontból lényeges hátrányt az orvos szakértői vélemény szerint nem jelent, ezúttal eltekint és a bordélyház üzembe helyezését a rendőrhatalóság megengedi.

Tekintettel azonban arra, hogy a feltételek teljesítésében még egyéb kisebb hiányok is észleltek, kötelezi engedélyest a rendőrhatalóság, az üzembe helyezési engedély elvonásának terhe mellett arra, hogy záros 30 nap alatt az egyik téglakövezetű leányszobát kipadlóztassa, az egyik sötétnek talált leányszoba ablakának felső spalettáját ablaküveggel felcseréltesse és az összes leányszobák mosdókészleteit alaposan kijavíttassa, hogy azok tisztántartása teljes mértékben fenntartható legyen.

Ezen véghatározattal egyidejűleg egy házszabályt ad ki a rendőrhatalóság, melynek engedélyes engedély elvonásának ter-

he mellett magát alávetni tartozik és köteles azt a kéjnyel szigorúan betartatni.

Ezen véghatározat ellen a kézbestéstől számított 15 nap alatt engedélyes a bajai kapitánysághoz benyújtandó fellebbezéssel élhet.

Baja, 1923. december hó 20.-án.

A rendőrkapitányság vezetője:

[olvashatatlan aláírás]

m. kir. rendőrfőtanácsos.,,

A kívánt kisebb változtatásokat még 1923 decemberében megcsinálták, így 1924 januárjában a Parti utca 22. szám alatt ismét működött bordélyház Baján. A Parti utca ismét „vigalmi negyedé” vált,

mivel ekkor már folyamatban volt egy szegedi lakos bordélynyitási kérelme is, aki a 9. számú házát szemelte ki erre a célra. A bajai piroslámpás házak kisebb megszakításokkal egészen az 1940-es évek végéig működtek. A magyar kormány New Yorkban 1950. március 21-én csatlakozott „Az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomása tárgyában” egyezményhez, amely elítélte mind az emberkereskedelmet, mind a prostitúciót. A hatalmon lévő kommunista kormány a teljes törvényi tiltás útjára lépett, ezzel a klaszszikus értelemben vett a bordélyházak ideje véget ért.

Sarlós István

Színek a vízben és a papíron

A 20. század 14 bajai kötődésű festőművészenek összesen 24 vízfestményéből nyílt kiállítás az Eötvös József Főiskola Gyakorló Általános Iskolájában 2013 decemberében. A 2014 januárig látható tárlat a Türr István Múzeum képzőművészeti gyűjteményének több száz darabos akvarell-kollekciójából válogatott remekműveket mutatta be, melyek közül a legkorábbiak a század első két évtizedének palettájáról származnak: id. Éber Sándor gyönyörű *Atyaisten* című tanulmánya, a nagybányai gyökerű Ferenczy-tanítvány, Deli Antal 1926-os itáliai tanulmányútja során készített progresszív akvarellje, a *Kötélhúzó*, valamint Miskolczi Ferenc 1925-ben spanyolországi tanulmányútja során alkotott lendületes, szuggesztív *Segovia és Toledói híd* című műve. Id. Éber Sándort a Tanítóképző Főiskola katedráján 1925-ben történt nyugdíjba vonulása után Ágoston Vencel követte, akit jól megfontolt rajzos akvarelljei, „könnyű kézjárása”, színakkordjainak egymásba ölelkező finom felületei az akvarelltechnika virtuózává avatják.

Az 1930-as évek posztimpreszionista korszakából Gráber Margit és Egry József vízfestményeiben gyönyörködhetünk, melyekből időtlen bölcsesség, életszeretet, gyengéd realizmus, mély ember- és természetközpontúság árad.

Az 1935-ben állami vízfestmény díjat nyert, a budapesti Képzőművészeti Főiskolán 1939-1949 között akvarellfestést tanító Elekffy Jenő lírai tájképe mellett a 40-es évek „finom realista” festészetének vonulatát példázza Szurcsik János *Játszó parasztyerek* című műve.

Az 1947-ben alapított Szabadakadémia, majd művésztelép mestere, Rudnay Gyula

Bábonyt ábrázoló himnikus kompozíciója mellett a közelmúltban elhunyt tanítvány, B. Mikli Ferenc mesterien megragadott portréképe, akvarelltanulmánya látható. Weintrager Adolf egyszerre expresszív és érzéki női arcképe abban az időszakban született, amikor a művész Baján, a Rudnay vezette szabadiskolában próbálgatta szárnyait. Később, mint sokan tudják, a Képzőművészeti Főiskola elvégzése után ő is a bajai Tanítóképző Főiskolán oktatott, 1973-1987 között a Vizuális Nevelési Tanácsék vezetője volt.

Udvardi Erzsébet a dunai táj állandóan változó atmoszférájának, az emberi sors természetben tükröződő impulzusainak pillanatképeit ragadta meg sajátos technikájával – jelen esetben az akvarell érzéki eszközhasználatával. Kovács László egyszerűségében is meghatározó vízfestménye megmutatja, hogyan lehet hivalkodásmentesen, magától értetődően beszélni valamiről. Természetes bölcsességgel mutatja fel a Hargita világát. A kiállítás legfiatalabb műve a *Dúdolgatók a Dunának* című akvarell Nemes István ecsetje nyomán született 2001-ben. Az égi és a földi világ panteisztikus megfogalmazása a reneszánsz mesterek tartalmi és stílusbeli követőjévé avatja művészetét.

A Gyakorló Iskola galériájában rendezett tematikus kiállítás ezúttal az akvarell alkalmazásának virtuóz világába engedett bepillantást. Nem csak színeket láthatunk a vízben és a papíron, de láthatóvá vált, hogyan dolgozik a művész az anyaggal – a vízfestéssel. Hiszen minden alkotóművész anyaggal dolgozik: kővel, fával, fémmelel, agyaggal, műanyaggal, festékekkel, vagy akvarelllel és papírral, ezért minden,

ami a fejből, a keze alól kikerül, anyagban realizálódik. Számára és számunkra is. Aki pedig leírni, elbeszélni, megmutatni akar vele, annak valamilyen formában az anyag dicséretét is kell mondania. S ez is a 20. század vívmányai közé tartozik: hogy megszüntette a különbséget anyag és anyag között. Nincs olyan terméke a természetnek vagy az embernek, ami adandó esetben ne lehetne alkalmas művészi megformálásra. Ma az anyag reneszánszát éljük minden területen. A legegyszerűbb, leghétköznapibb anyag éppúgy okozhat örömet, mint a legnemesebb. Egy kép faktúrája pedig azáltal nyeri meg tetszésünket (vagy éppen nemtetszésünket), hogy a festékanyag sajátos életét, mozgását fedezzük fel benne. A „szép” megjelöléssel nemegyszer annak az örömeinknek, felismerésünknek adunk kifejezést, hogy ezt az életet, anyagszerű megjelenést az adott műalkotásban felismerni véljük.

A Gyakorló Iskola kiállítótermében látható művek időben széles, mintegy évszázadnyi távolságot ölelnek fel, de abban megegyeznek, hogy az anyag, a vízfesték lehetőségeinek vizuálisan hatékony formáit, megnyilatkozásait keresik.

A művészek által használt formai elemek, a színek intenzitása, a faktúra játéka elbírják, sőt igénylik képzeletünk szabad játékát. Válasszuk ki a nekünk tetsző, hozzánk közel álló művek közül azt, azokat, amelyek nem csupán szemünkre hatnak, de intenzív módon a vízfesték és a papír kölcsönhatására építve értelmi munkát is kívánnak tőlünk: beszippantanak az egyes részek és a faktúra összefüggéseibe.

Kovács Zita

Válogatás
a Gyakorló Iskola galériájában rendezett kiállítás anyagából

Szurcsik János: *Játszó parasztyerekek, 1949.*

Kovács László: *Hargitai táj, 1995.*

B. Mikli Ferenc: *Tanulmányfej, 1940-es évek*

Miskolczi Ferenc: *Toledo hídja, 1925.*

Weintrager Adolf: *Leány, 1952.*

Deli Antal: *Kötélhúzó, 1926.*

Udvardi Erzsébet: *Az ünnep emléke, 1995.*

Tamburás emlékeim

I. rész

1933. április 5-én Püspökpuszta egyik majorjában, Újmajorban születtem, amely 1951. július elsejéig közigazgatásilag az akkori Baranya megyéhez, Mohács városához tartozott. Ennek ellenére érzelmileg egész életemben bácskainak, dávodinak éreztem magamat.

Sajnos, 1938-tól, a szüleim elválása következtében, felváltva két helység, Baja város és Püspökpuszta lett a gyermekkorom, fiatalságom, szín- és életere.

Abban az időben, az iskola miatt, a teleket általában Baján, a nyarakat pedig a Dávodtól hat kilométerre lévő Püspökpusztán, Újmajorban töltöttem el. A tanévekben voltak átfedések. Volt olyan eset, hogy a tanévet Püspökpusztán kezdtem el, de mindig Baján fejeztem be. A tanulmányi eredményeim minden tanévben jók voltak. 1944-ben az elemi iskola hatodik osztályát is Püspökpusztán kezdtem el, de azt a második világháború miatt abbahagytam. A hetedik és a nyolcadik osztályt csak 1962-ben fejeztem be.

Baján Szentistvánon, a Szent Gellért utca 21. szám alatt laktunk, ahol egy kis oldalszoba falán sorban felakasztva lógtak a különböző hangszerremek, amelyeket a felmenőim még a Délvidékről (1919, Törökbecse) történő kitelepítésük után, az 1920-as évek derekán juttattak át a zöldhatáron Magyarországra. A hangszerek mindegyike Ranga gyártmányú volt. (A Ranga hangszergyár a délvidéki tamburások köreiben igen ismert volt. A központi gyár Újvidéken volt, de voltak fiókműhelyei Szabadkán, Zomborban, Eszéken és Zággrában.) Meg is ismerkedtem a márkás hangszerekkel. Ezek voltak: egy É prím-tambura, egy Á bassz-prím tambura, egy tambura-cselló és édesapám legkedveltebb hangszere, egy É tambura-kontra.

1938-ban még élt az apai nagyapám. Ő akkor többször is a kezembe adta a tambura-prímet, hogy tanuljak rajta. A zene megértéséhez és megtanulásához bőségesen ellátott jobbnál jobb, hasznosabbnál hasznosabb információkkal. (Nagyapám 1900-tól Trianonig Törökbecsén kántortanító volt, a tambura hangszerek mindegyikének mestere.)

A kiindulási alap a zenetanuláshoz a *Szeretnék szántani, hat ökröt hajtani* című népdal megtanulása volt. Valamennyi hangnemben meg kellett tanulnom, amellyel – mindez a későbbiekben kiderült – igen je-

lentős tapasztalatot szereztem. A következő feladatom a nóta és népdalkincs megszámlálhatatlan sokaságának folyamatos tanulása és a „családi” zenekarral, apámmal történő naponkénti gyakorlás volt.

A második világháború előtt Baján, Szentistvánon több tamburazenekar is volt. Néhány tamburás névre még emlékszem: Rideg testvérek. Ők hárman, négyen is voltak. Több hangszeren is játszottak. Katonazenészek is voltak köztük. Zeneileg nagyon képzettek voltak. És voltak még: Hódos János, Gaján testvérek, Mátyás és Pál, Gyöngyösi András (nagyapám), Gyöngyösi János (édesapám), Garisa János, Markó János és Mátyás, Boszkovics Ernő és még igen sok, már régen elfeledett kitűnő tamburás, akik már nagyon régen fent játszanak az örökkévalóságban.

1942 nyarán éppen Újmajorban tartózkodtam édesanyámnál. Még most is nagyon jól emlékszem arra a hírre, amikor azt hallottam, hogy a Gelányi gyerekek a hét végén elutaznak Zomborba, a vásárra tamburákat venni. Nagyon szeretnének Újmajorban egy tamburazenekart alakítani. El is utaztak vasárnap hajnalban egy nagy hintóval. Este meg is érkeztek Zomborból öt hangszerrel. Ám nagybőgőt nem tudtak venni, mert annyi pénzüik nem volt. Azt mondták, hogy egy jobb, valamirevaló tamburabőgő három tehén árába kerülne. Bizony ilyen sok pénzt, ilyen hatalmas összeget ők egyelőre nem tudnak előteremteni sehonnan sem. És nagybőgő nélkül kezdtek el a mindennapos esti gyakorlásaikat. És gyakoroltak és gyakoroltak...

Ezt a problémát meghallotta Unger János méltóságos úr, a püspökpusztai bér gazdaság főbérője. Egyszer fogta magát és eljött meghallgatni, hogy hol is tartanak ezek a Gelányi gyerekek a zenéléssel. Valószínűleg megtetszhetett neki a fiúk által produkált zenészo, mert az alábbiakat mondta: Fiúk! Tudjátok meg, hol lehet egy jó bőgőt venni, és én megveszem nektek! Másnap már Hercegszántóról vittek egy szakértőt Olánszki Ferenc személyében. És három nap múlva már volt bőgője az új zenekarnak. A Hercegszántóval szomszédos Béregről hozták, 350 pengőért vették meg. És megalakult az első újmajori tamburazenekar, amely három hónap múlva már azzal állt elő, hogy el tudja vállalni a Katalin-bálat! És 1942-ben a Katalin-bálatban már ők húzták a talpalávalót.

A zenekar tagjai: Gelányi József É tamburaprím, Facskó Ferenc É másod-prím (ő már képzett volt), Gelányi Ferenc Á bassz-prím, Dudás József É bassz-prím, Óbert (Ormai) András É kontra. (keresztfogás), Gulyás János bőgő (húszéves lett és katonának kellett mennie. Hamarosan „hősi halált halt.” Helyébe Boros József lépett.)

És az idő múlt. Ideért a háború. És egyszer annak is vége lett.

A legelső produktív zenészi megpróbáltatásom 1948. március 15-én, Baján volt. 15 éves voltam. Emlékezésem szerint az 1947-ben végleg megszüntetett *Gyöngyösbokréta* nevű népművészeti mozgalom után létrehozták a körzeti, járási és megyei kulturális seregszemléket. Így került sor Baján 1948. március 15-én, az 1848-as forradalom 100. évfordulóján egy járási kulturális seregszemlére, ahol az akkori dávodi néptáncgyűttes is fellépett. A táncscoprot a dávodi tamburazenekar kísérte, amelynek vezetője Varga Mihály volt. A szép emlékű Major Sándor bácsi egy kicsit mélyebben nézett a pohár fenekére, mint ahogy az illetet volna. Emiatt nekem kellett beugornom a helyére kontrásnak. Minden gyakorlás és próba nélkül végig kellett kísérem a részemre akkor még abszolút ismeretlen táncscoprot produkcióját. Szerencsére a nótákat mind ismertem. Így a rám tukmált feladatot különösebb gond nélkül meg is oldottam. Sőt! Még külön kiemelték a zenei teljesítményemet. (A dávodi Csordás zenekarban abban az időben még teljesen ismeretlen volt a kontra akkord-fogása.) Megkértek, hogy ha Dávo-don járok, keressen meg őket.

A centenáris emlékünnepeken kb. 15-20 táncgyűttes lépett fel. Valamennyi táncscoprotnak tamburazenekar szolgáltatva a zenei kíséretet. A kivétel Vaskút, amely mindig fúvószenekarral, és Nagybaracska volt, amely pedig mindig cigányzene kísérettel lépett fel. Tehát az akkori zenészyűttesek több mint 90%-a még tisztán tamburazenekari kísérettel szerepelt. Ez az ünnepi eseménysorozat volt életem első fellépése. Itt láttam először, hogy milyen csodálatosan szép a bácskai magyar népviselet. (Sajnos, ma már kizárólag különleges alkalmakkor, rendszerint színpadon láthatjuk ezt a szép öltözetet.)

Tízéves koromban már bent laktunk Baján a Kölcsey Ferenc utca. 21. alatt. Abban az időben ez a ház a Sangháj ragad-

ványnevet viselte. Főleg szeszgyári munkások lakták. Apám is itt dolgozott. Ő már szisztematikusan tanított a zenére. Észre vette, hogy igen jó a hallásom, és ezért azt javasolta, hogy kontrás legyek. Ebben a szellemben oktatott. Emlékszem, hogy 1948-ban, a XI. nyári londoni olimpia alatt – apám javaslatára – meg kellett tanulnom a himnuszt D dúr hangnemben lekísérni. Amikor azt már megtanultam, önszorgalomból megtanultam É hangnemben is. Sőt! Utána még Á hangnemben is. Hála Istennek tízszer is felhangzott a magyar himnusz. Akkor még csak rádióban. Ez jó, lelkesítő érzés volt, inspirált a gyakorlásra. (Apám, nekem ugyan soha nem mondta el, zenész barátainak gyakran dicsekedett velem, és többeknek mondogatta, hogy én annyit fejlődök egy hónap alatt, amennyit ő egy fél év alatt fejlődött.)

1949. február 7-én édesapám váratlanul, hirtelen meghalt. Akkor én röviddel a 16. születésnapom előtt voltam. Ám édesapám temetése másnapján (1949. február 11.) már kezembe kellett vennem a hangszert, és este apám helyét kellett elfoglalnom a zenekarban és muzsikálni.

A primásom azt mondta, hogy ez nekem munka, nem pedig szórakozás. Itt a gyász nem gyász! Az embernek első a mindennapi betevő. Én magam külön, mint fiatalok – bizonyos kapcsolatokkal – rendőrkapitányi engedéllyel a Harangláb utca és a Dankó Gábor utca sarkán lévő Liba vendéglőben kezdtem el az akkor még csak zenei próbálkozást a muzsikás pályán. Az első zenekarom Horváth Gyula (Cseszki) É tambura-prim zenekara volt.

X Tibor (Csicsó) cimbalom, Balatoni István Á bassz-prim, Kazal Béla harmonika, Gyöngyösi János É-kontra (4 húros), Szuszics Ferenc bőgő (4 húros).

A szórakozóhelyet rövidesen bezárták. Utána Szeghalmiék Türr István laktanya mellett lévő vendéglőjében folytattam a hivatalos muzsikálást. (Ez volt akkor a hajósok találkozó helye, a Matróz. Az akkori ínséges helyzetben igen jó jövedelemért folytattuk a zenezolgáltatást. Ám bekövetkezett a nagy államosítások kora. 1949. június 30-ig bezártak minden csárdát, kocsmát és magántulajdonú szórakozóhelyet. Mindenhol megszűnt a szórakozás és természetesen a zenélés is. Baján a hajóállomás mellett lévő Dobszai csárdában a Debella család tamburazenekara muzsikált. Azt is bezárták. (A Debella ragadványnev volt. Magyarul azt jelentette, hogy kövér. A rendes nevük Horváth volt.) Az akkori Horváth zenészcsalád kései leszármazottjai még napjainkban is muzsi-

kálnak (2013). Akkor még muzsikált az Attila utcai Tax vendéglőben az idősebb Tax Imre zenekara is. Ezt is bezárták. A Türr István múzeummal szembeni pincéből ki-kiszűrődött még tamburazene. Ott még az 1980-as években is muzsikáltak valami öreg tamburások. A felszolgálótól érdeklődtem a nevük iránt, de pontosan ő sem tudta, csak annyit tudott, hogy Rólbek és valami Polyák sarjak. Ezek a nevek Baján a tamburás körökben valamikor nem rossz csengésűek voltak. Igen jól ismertem még Scheib Tamást is, aki Scheib Mátyás unokája, Scheib Márton hangszerkészítő fia volt. Folytatta az apja foglalkozását, mégpedig az Á bassz-prim továbbfejlesztésével. Apjával ő fejlesztette ki a nyolchúros á bassz-primet... Á, É, H, Fisz hangolású „oktávós” hangszert, amelynek minden húrja oktávban szólt. A hangszeren ő maga is mesterien játszott. Egyébként ő is tagja volt a valamikori Bajai Tamburazenekarnak, amellyel Sárosi Bálint, az akkori lehetőségek között, egy igen komoly tamburazenekari rádiófelvételt készített 1957-ben. (A felvétel kazettán még most is a birtokomban van.)

Akkoriban kezdte el gyártani Scheib Tamás az Á prim-tamburákat is. Napjainkban ezekből már nagyon sok van forgalomban. Főleg a gyerekek szeretik, mert kicsi. Lényegesen rövidebb a nyaka.

Scheib Tamás az Á-prim gyártást tovább testálta utódjának, Horváth Jánosnak. (1933-2011), aki az utóbbi 30-35 évben folytatta a tamburák készítését és javítását Baján és környékén. Sajnos, már két esztendeje nincs közöttünk. Az egyik fia, az ifjabb Horváth János igen kiváló primás, de sem a tamburák készítésével, sem a javításával nem foglalkozik. Információm szerint a tambura oktatásával foglalkozik. Kizárólag zárt, családi rendezvényeken játszik, amelyek talán lakodalmak vagy valamilyen kisebb társasági rendezvények.

1949 nyarától csak magamnak való szórakozásnak tekintetem a tamburázást. Ám 1949-ben, amikor a nagy politikai változások voltak, beléptem a SZIT-be. (Szakszervezeti Ifjúmunkás és Tanoncmozgalom.) A vezetője Kürtös Ádám volt, aki később a környék egyik ismert politikai személyisége lett. Ekkor szűnt meg a Magyar Kommunista Párt (MKP), és Magyar Dolgozók Pártja (MDP) néven „üzemelt” 1956-ig. Ugyanakkor a SZIT-ből Dolgozó Ifjúság Szövetsége lett, és ezt a nevet viselte működése végéig, 1956-ig.

Államosították a Bajai Legényegyletet, és feloszlatták az ott működő magán tánciskolát. Kürtös Ádám nem engedte szétszó-

ródnai a fiatalokat, és létrehozta az „Ifjúsági kultúr-kört”, ami annyit jelentett, hogy folytatódott a táncoktatás. Ám a zenekarra csak fillérek jutottak. Az idősebb zenészek többsége abbahagyta zenezolgáltatást, az akkori fiatalokból pedig egy új zenekart szerveztek. Ekkor bekapcsolódtam a kultúr-kör tánczenekarába. Helvei? (harmonika) megmaradt a régi zenekarból. Kerényi László nevű Sz-alt szaxofon, Stécz Péter dob és jómagam kontráztam. Az ott működő tánciskolának mi szolgáltatunk a talpalávalót. Abban az időben kezdett el divatba jönni a szving, amely igen tekintélyes munkát igényelt, hiszen állandóan azt kellett játszani. A nóták: *Vigan él a favágó, Kolumbusz felfedezte Amerikát, Bicska Maxi* stb. Hatalmas bővítésem volt az egész, de felmérhetetlenül sok tapasztalatot szereztem velük. Mindennek a gyümölcsét jóval később, a Mohácsi-szigeten tudtam leszűrgetni, mert a tanyavilágban az ilyenféle „modern” zenezámokat az akkori egyszerű, kétkezi munkások és paraszzenészek nem ismerték. Ennek következtében a Mohácsi-szigeten a tanyavilág szórakozásra éhező fiataljai között hatalmas népszerűségre tettem szert.

1952 elején beteg lettem, február 20-án be kellett feküdnöm a mohácsi kórházba egy igen hosszan tartó gyógykezelésre. Augusztus tizenhétedikéig voltam ott, de ez az időszak, zeneileg, egész életemre nagy befolyással volt.

A kórházhoz igen közel volt egy híres tamburazenés szórakozóhely a Kossuth Lajos utca és az Eszéki út sarkán. Már délután megszólalt ott a nagyon jó tamburazene. A kerítésen át nagyon sokszor kiosontam a jó tamburazenét hallgatni. A kontrás „öthúros” kéz-technikáját figyeltem, és alaposan tanulmányoztam. (Én addig csupán a „négyhúros” technikával játszottam.) A kéztechnikára kiterjedő alapos megfigyelés igen hatásos volt, mert még a kórházban is folyamatosan tudtam tanulni és gyakorolni. A kórházból (1952) augusztus 18-án már nem Bajára, hanem a Mohácsi-szigetre, Homorúdra költöztem idős nagyszüleimhez. Ez csak azért történt, hogy legyen valaki fiatal a tanyán.

A Mohácsi-sziget 10-12 tanyabokorból állt. Minden tanyabokornak neve volt. Egy-egy tanyabokor körülbelül 80, 100 tanyából állt. Homorúdon volt a legnagyobb tanyabokor, amelyen körülbelül 150-160 tanya volt. Ezért itt épült meg a gépállomás, a posta, a nyolcosztályos általános iskola, a víztorony stb. De már készen volt a leendő tanácsháza is. (Itt kell megjegyezni, hogy a sűrűn lakott tanyatenger, a Mohácsi-sziget akkor még nem volt villamosítva.)

Amikor a kórházat elhagytam, máris megkerestek a régi, újmajori zenészek, és augusztus 20-án máris lakodalmat kellett muzsikálni az akkor még a Mohácsi-szigeten lévő újmajori zenekarral. A többi zenekar is megtudta, hogy egy kontrás érkezett a „faluba”. És azonnal hívtak is muzsikálni. Hiszen két igen jó zenekar is működött. Az egyik banda Kedves Gyuri bácsi zenekara volt, a másik Adamovics Istváné (Cicó Pista). Mindkét banda igen kitűnő tamburásokból állt, de már igencsak öregek voltak. (Gyuri bácsi már túl volt a hetvenen.) Két fia is kiválóan játszott a zenekarban: Sándor és István. A kiöregedések miatt egy év alatt a két zenekar szép lassan eggyé zsugorodott. Az újra összeállt zenekar élére a kitűnő (B)-tárogató, a Mohácsi-sziget híres nótafája, Fazekas Pista bácsi állt, aki irdatlan tömegű nótát és népdalt ismert. És a nótákat bármikor el is tudta énekelni! Ám igencsak fejtezőre állt minden, mert Fazekas Pista bácsi nem tudott az É hangolású tamburazenekarral összhangot teremteni. A problémát Kiss Antalné, a homorúdi kántor oldotta meg. Az É hangolásokat felvittük ef-re azaz F-C-G-D-re. Az Á bassz-prímet pedig B-F-C-G -re. Az É- kontrát F-C-Á-F-re. Ennek megfelelően mindenki a tamburazenekari É alapfékvésben játszott. A továbbiakban – mintha mi sem történt volna – minden fennakadás nélkül folytattuk a muzsikálást. Homorúd és az egész Mohácsi-sziget békés életébe brutálisan belekotárkodott a természet. 1956. március 12-én elsöpörte az egész Mohácsi-szigetet (kb. 350 négyzetkilométer, 1200-1300 tanyával) a jeges-árvíz.

A volt zenekar tagjai: Fazekas István B tárogató, Adamovics István É-prím, Kedves Istvá, É bassz-prím, Gyöngyösi János, Á bassz-prím majd kontra, Kedves Sándor kontra, Csatai István harmonika, Horvát József bőgő, és én is bekapcsolódtam a zenekarba. (Itt meg kell jegyezni, hogy még nem voltam 100%-osan kész az öthúros kontra-technikával. Ezért kb. két-három hónapig még a bassz-prímen játszottam. Mégpedig cselló funkciót. Azaz másodfékvésben terceltem és futamoztam. Többször még önkéntes kisegítőink is voltak. Például Fehérvári Sándor, aki vasárnap délutánonként többször is beszállt a zenekarba, és ezzel óriási mértékben megemelte a zenekar játéknak színvonalát. Ő sem az alapdallamot vitte, hanem mindig az alapdallam oktávja közötti futamokat játszott. Én mindeközben állandóan gyakoroltam az „öthúros” technikát, amit hamarosan, még abban az évben meg is tanultam. Sőt! Én magam azt még tovább is fejlesztettem. A zenekar az egész Mohácsi-sziget minden népzenei igényét (beleértve még az egykori iskolák táncsoportjai próba és fellépéseinek kíséretét is) nagy közmegegyezéssel maradéktalanul kielégítette. A leírtakon kívül még jó néhányan tudtak tamburán játszani olyan szinten, hogy beférhettek volna bármelyik nagyobb zenekarba is. Ezek: Fehérvári Sándor prím, Resetár István prím, Novics János Á-bassz-prím, Bartalos Mihály É-bassz-prím, Bencsik József Á bassz-prím, Bazsantik Mihály nagybőgő, Auth József harmonika, Vicsek József hegedű. Az öt

évi homorúdi tartózkodásom alatt kb. 50-60 lakodalom, 10 zenés népszíndarab, az állami ünnepek mindenkor rendezvényei, május elsejei zenés ébresztők, és a táncsoportok sorozatos produkcióit is lekísértük zenével. Valamint farsangok, disznótorok, névnapok, köszöntések, éjjelzene, szüreti bál stb. stb. Az 56-os árvíz után egyetlen márkás hangszer maradt meg, Kedves Sándor kontrája. 1956 óta a Mohácsi-szigeten minden zenei élet megszűnt. Hogyha előfordul lakodalom vagy valamilyen közös rendezvény, rendszerint Mohácsról vagy a környékről hoznak zenekart, vagy a lakodalomba meghívott vendégek legújabbán magnóra táncolnak.

Az 1956-os Mohácsi-szigeti jeges árvíz után, 1957-ben visszaköltöztem a szülőhelyemre, de nem Újmajorba, mert azt is elsöpörte a jeges árvíz. A teljes lakosság és velük együtt természetesen az újmajori zenekar tagjai is beköltöztek Dávodra, és odabent, a faluban az ún. árvizes lakótelepen építkeztek újra. Így Dávodon lett egyszerre két stabil zenekar is, ami működőképes volt. Ám a romhalmaz házak újjáépítésének munkái miatt a következő két évben a muzsikálásnál sokkal fontosabb dolguk akadt. És ekkor volt még a két zenekaron kívül jó néhány tamburázni tudó ember: Bódi János, Gyuricza Imre, Horváth József, Pásti István, Robár János. Sőt! Az utóbbi kitűnően kopírozta a Ranga Károly újvidéki hangszergyárában készült tamburákat. Ő még most is él (2013. okt.).

Gyöngyösi János

A Bajai Honpolgár tartalommutatója

2013. (24. évfolyam)

1. szám (január)

KOVÁCS Zita: „Képzőműveltség” (1-2.o.)
Városi kitüntetések. Baja város Képviselő-testületének 2012. december 15-én tartott ünnepi ülésén az alábbiak kaptak kitüntetési címet, illetve kitüntetési díjat (3.o.)
DOBAI Tamás: Kedves, Jó Bajaiak! Levél Finnországból, a boldog(abb?) új év(ünk) első napjaiból ... (3-5.o.)
JÁSZ Anikó: Bácskai életrajzi vázlatok. Bielitzky Károly. Bosnyák Ernő. (5.o.)
BÁLINT Attila: Mikor e sorok ... [Udvardi Erzsébet képei bélyegeken] (6-7.o.)
DÁNIEL József: Fény- és árnyjáték történelmünkben (7-9.o.)
MAYER János: Védőbeszéd Kossuth mellett (9-12.o.)

SARLÓS István: Múltunk sorai ... Szemelvények a bajai levéltár irataiból. 100 éve adták át a Gyermekkorházat (12-14.o.)
KOVÁCS Zita: Baja, ahogy mi látjuk (14-15.o.)
KOVÁCS T. Sándor: Igaz történetek egy tanyai iskola életéből. Három történet. (16.o.)
Hazatért a múzeum (16.o.)
JÁSZ Anikó: A Bajai Honpolgár tartalommutatója 2013. [2012!] (17-19.o.)
A Bajai Honpolgár Alapítvány támogatói (19.o.)
NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a tavaszi tőzike (19-20.o.)

2. szám (február)

DÁNIEL József: A tiara árnyékában (1-4.o.)
SZENTIVÁNYI Gábor: De Ruyter-évforduló Hollandiában (4-5.o.)

KOVÁCS Zita: A Türr István Múzeum iparművészeti gyűjteménye (5-7.o.)
HORVÁTH Klára: „Állami Árvácskák” 1934 és 1939 között Baján és környékén (7-11.o.)
BECHERER Károly: Néhány gondolat a bajai képes levelezőlapokról (11-13.o.)
PÉTER Árpád: In memoriam dr. Tongue Tóásó Éva. Egy elmaradt interjú helyett (13-15.o.)
DOBAI Tamás: Kedves, Jó Bajaiak! Balladistikus hangú levél Finnországból, a „gyöngyök havából” (helmi=gyöngy; helmikuu=február); a MALÉV és az én halálosan szerelmes szimpátia-elszállásom évfordulóján (15-16.o.)
NEBOJSZKI László: Sövény Mihály: Bácsalmási birtokosok. Könyvajánló (16.o.)
JÁSZ Anikó: Bácskai életrajzi vázlatok. Szentleky Kornél. Rác Ilona (17.o.)

KOVÁCS T. Sándor: Igaz történetek egy tanyai iskola életéből. A tanyai gyerekek és a szabadidő (18-19.o.)

Helyreigazítás (a januári szám 17. oldalához) (18.o.)

UJVÁRI Sándor: Az Erdei-alapítvány kuratóriumának felhívása (19.o.)

NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a barna medve (19-20.o.)

3. szám (március)

HORNYÁK Szilvia: Vizek mennyiségi és minőségi védelme a Duna-völgyben (1-3.o.)

PÁLMAI József: Bartos Aranka emlékezete. Költői hagyaték, prózai gondolatokkal (3-4.o.)

SZTRILITS Irmin: Hiába várni ... [vers] (4.o.)
BARTOS Aranka: Én-haiku; Önéletrajz helyett; Látható titok [versek] (4.o.)

ACSÁDI Rozália: Szeresettek lenni. Részletek a Láncok, láncszemek és a Napló című írásaimból, Bartos Arankára emlékezve (4-5.o.)

MICHNA Ottóné Ablonczy Ágnes: Seholy másutt (5-7.o.)

NEBOJSZKI László: Kiss József, a Ferencsatorna megálmodója. 1. rész (7-11.o.)

KORZENSZKY Richárd: A világhosszúság a sötétben világít (12-13.o.)

ZSIGÓ Róbert: In memoriam Udvardi Erzsébet (13-14.o.)

GYÓRI Béla: Búcsú dr. Rapcsányi Lászlótól (14-15.o.)

SCHINDLER Mátyás: Baja szerelme (15-16.o.)

ZSIGÓ Róbert: Gyászol a város (16.o.)

KABDEBŐ Tamás: „Világ valamennyi vizét ...” (16-17.o.)

KABDEBŐ Tamás: Tiszta vizet a Dunába [vers] (17.o.)

BRUZLAI CZIFRA Erika: „A rejtelmes Csáth Géza”. Kiállítás Csáth Géza földesi naplórajzaiból (18-19.o.)

TÓTH György: Dr. Dániel József köszöntése 80. születésnapja alkalmából (19.o.)

NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a vízisikló (20.o.)

4. szám (április)

BÁLINT László: Déri Miksa emléktáblája a III. Béla Gimnáziumban (1.o.)

KOTHENCZ Kelemen: A Krammer mérlegkészítő dinasztia (2-5.o.)

NEBOJSZKI László: Kiss József, a Ferencsatorna megálmodója. 2. rész. A Ferencsatorna építéséről (5-9.o.)

SARLÓS István: Múltunk sorai ... Szemelvények a bajai levéltár irataiból. A bajai vízisport-élet fejlődéséért (9-10.o.)

MAYER János: Egy 800 évvel ezelőtti gyilkosság krónikája (10-13.o.)

KABDEBŐ Tamás: Történelmi fény- és árnyjáték (13-14.o.)

SZILÁGYI Miklós: Kothencz Kelemen: Kovácsok kézjegye. A sükösi kovácsmesterek munkavégzése és kapcsolatrendszere a 19. század első felében [könyvismertetés] (14-15.o.)

DÁNIEL József: Magyar tervezésű óriás robotok a tengeri szállításban (15-16.o.)

DOBAI Tamás: Kedves, Jó Bajaiak! Levél Finnországból (16-17.o.)

Kedves Olvasóink! [felkérés az adó 1 %-ának felajánlására] (17.o.)

MOLNÁR János: Egy régi államosítás Baja közoktatásában (18-19.o.)

NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a héja (19-20.o.)

5. szám (május)

SARLÓS István: [Múltunk sorai ...] 130 éve alapították a bajai zálogházat. A dualizmus egy jellegzetes hitelintézete Baján (1-3.o.)

HAMAR Péter: Dzsentrítörténet (3-6.o.)

FEJÉR László: Malmok a vízen – szakmatörténeti konferenciák a hajómalmokról, Baja 2012. (Könyvismertetés) (6-7.o.)

Baja Város Hírnevéért (7.o.)

KOVÁCS Zita: Sebastian Stettner budai festő, a bajai Rókus-kápolna művésze (8-9.o.)

FÁBIÁN Borbála: Stettner Sebestyén budai festő kiállítása (9-11.o.)

BERNSCHÜTZ Sándor: Születésnap köszöntő sorok (12-13.o.)

NEBOJSZKI László: Kalocsán Gemencről. Könyvismertetés (13-14.o.)

DÁNIEL József: Hevesy György (1885-1966) (14-16.o.)

PÉTER Árpád: Egy amerikai magyar orvos vallomái. Könyvismertetés (17-18.o.)

Kettőt egy csapásra (18.o.)

NEBOJSZKI László – MÓRO CZ Attila: Védendő védtelenek: a fekete golyó (18-20.o.)

6. szám (június)

B. L. [BÁLINT László]: A múlt velünk él és gondolkodni tanít (1.o.)

PIUKOVITS Olivér: „Vérségi kötelékek”. Hol sírjaik domborulnak ... (2-6.o.)

MAYER János: Az első magyar (ezüstös) aranycsapat. 75 éves az első nagy magyar futballsiker (6-9.o.)

DÁNIEL József: A három nemzedék (10-13.o.)

SARLÓS István: [Múltunk sorai ...] A 8. Országos Távlovagló Túra Baján. A nemzetközi távlovaglás kezdetei Magyarországon (13-15.o.)

KLAMÁR Zoltán: A Duna-Tisza közti nemzetiségi kutatások lehetséges irányai (15-17.o.)

DOBAI Tamás: Kedves, Jó Bajaiak! Kicsit szégyenlős levél Finnországból (17-18.o.)

NEBOJSZKI László: Bácsalmási közelmúlt. Könyvajánló (18.o.)

Vendégek a Bácskai Kultúrpalotában (19.o.)

LAKI Ferenc - NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a cincérek (19-20.o.)

7. szám (július)

B. A. [BÁLINT Attila]: Misztérium (1.o.)

FÖLDI István: Drága Erzsébet! Megjöttem! (2.o.)

KRISZTIN N. László: Erzsébet elment (2.o.)
JÁVOR Béla: Arany, ezüst (3.o.)

BÁLINT Attila: Sírnak az angyalok (4.o.)

SCHINDLER Mátyás: Udvardi Erzsébet hite (5.o.)

KRATOCHWILL Mimi: Látogatóban Udvardi Erzsébetnél (5-6.o.)

Udvardi Erzsébet díjai, kitüntetései (7.o.)

PÉTER Árpád: Találkozásaim Udvardi Erzsébettel, a ragyogó fényesség festőjével (7-8.o.)

KOVÁCS Zita: Nem búcsúzóul, csak a viszontlátásig búcsút intve. Udvardi Erzsébetnek (8-11.o.)

DÁNIEL József: Szőkefalvi-Nagy Béla (1913-1998) (12-14.o.)

SARLÓS István: [Múltunk sorai ...] Egy 100 évvel ezelőtti háború mellékhatása. A Balkán-háborúkat követő kolerajárvány elleni védekezés Baján (14-16.o.)

KOVÁCS T. Sándor: Arcok, életképek az 1930-as évekből [1. rész] (16-17.o.)

NEBOJSZKI László: Bácsalmási emlékeim. Könyvajánló (17.o.)

[Meghívó] Pump Károly fotóművész „Waiblingen köszöntése” című fotókiállítására (18.o.)

DOBAI Tamás: Kedves, Jó Bajaiak! Juhannus (Szent Iván éj) előtt – és után. Levél Finnországból (18-19.o.)

NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a vörös vércse (19-20.o.)

Helyreigazítás. [az előző havi számhoz] (20.o.)

8. szám (augusztus)

TAMASKOVITY Szabolcs: Boditsy Sándor harangöntőmester harangjai Baján (1-5.o.)

SZENTIVÁNYI Gábor: Londoni megemlékezés ezeréves államiságunkról – Skócia Szent Margit „segítségével” (6-7.o.)

DÁNIEL József: Mementó Sárossy Józsefné 1923-2004 (7.o.)

BÁLINT László: Pigele tanár úr elment. In memoriam Horváth László (1922-2013) (8.o.)

KOTHENCZ Kelemen: Vendégségben a bajai Tax családnál (8-10.o.)

HAMAR Péter: Ilka-nap (10-13.o.)

SARLÓS István: [Múltunk sorai ...] Baja szerb megszállás alóli felszabadulásának egykori megünneplése (13-14.o.)

PÉTER Árpád: A B-lista intézménye és kárvalottjaniak egyike (15-17.o.)

KOVÁCS T. Sándor: Arcok, életképek az 1930-as évekből [2. rész] (17-18.o.)

SCHINDLER Mátyás: Baja és Waiblingen – 25 év. Pump Károly fotókiállítására (18-19.o.)

KOVÁCS Zita: A Moholy AMI tehetséggondozó programjáról (19.o.)

NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a homoki gyík (20.o.)

9. szám (szeptember)

Megint búcsúzunk (1.o.)
 KOTHENCZ Kelemen: Bocskor a vejszén (2-3.o.)
 PÉTER Árpád: Fenn a hegyen (3-5.o.)
 KOVÁCS Zita: Mészty elment (5-6.o.)
 OLÁH Nóra: Mészáros Gábor Mészty emlékére. Vénuszok, madarak és egy üres hely ... (6.o.)
 ZSIGÓ Róbert: In memoriam B. Mikli Ferenc (7.o.)
 KRATOCHWILL Mimi: Üzenet B. Mikli Ferencnek (8.o.)
 KOSZTOLÁNYI Károly: Egy szeptemberi délután a bajai Duna-parton (8-9.o.)
 LŐRINCZ Gergely: Bukovinai székely pásztorkodó gyerekek. Életkép (9-10.o.)
 BÁLINT László: Dobai Tamás 1950-2013 (10-11.o.)
 FÁBIÁN Borbála: 150 éve városháza. 150 éve költöztek a városi hivatalnokok a Graslakóvits-kastélyba (11-13.o.)
 KOVÁCS T. Sándor: Arcok, életképek az 1930-as évekből [3. rész] (13-14.o.)
 SÁRLÓS István: [Múltunk sorai ...] A tanévkezdés nehézségei 110 évvel ezelőtt (14-15.o.)
 MAYER János: 50 éve indult a Labdarúgó Bundesliga. Fél évszázad szövetségben (15-19.o.)
 NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a búbos banka (19-20.o.)
 Helyreigazítás. [az augusztusi számhoz] (20.o.)

10. szám (október)

SÁRLÓS István: [Múltunk sorai ...] Gróf Klebelsberg Kunó emlékműve Baján (1-2.o.)
 MERK Zsuzsa: A Klebelsberg-emléktábla különös sorsa (2.o.)
 LŐRINCZ Gergely: Kaszálás kalákában. Bukovina–Istensegíti életkép (3-4.o.)
 MERK Zsuzsa: Megkészt emlékezés. Bessenyei Miklós 1885-1956 (4-5.o.)
 LÁSZLÓ Szabolcsné Bessenyei Elvira: Apámra gondolva. 1. rész (5-8.o.)
 DÁNIEL József: A Rheinübung hadműveletől a Scharnhorst pusztulásáig. Hetven éve történt (8-12.o.)
 PÉTER Árpád: Dr. Buda Béla (1939-2013) (12-14.o.)
 NEBOJSZKI László: Szent Erzsébet templom és plébánia Mélykút. Könyvismertetés (14-15.o.)
 KOVÁCS T. Sándor: Arcok, életképek az 1930-as évekből [4. rész] (15-16.o.)
 MAYER János: 400 éve került hatalomra Bethlen Gábor. „Mohamedán Gáborból” a nagy fejedelem (16-19.o.)
 Helyreigazítás. [a szeptemberi számhoz] (19.o.)
 NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a tőkés réce (20.o.)

11. szám (november)

MAYER János: 75 éve történt az első bécsi döntés. A revízió és az ára (1-5.o.)
 LÁSZLÓ Szabolcsné Bessenyei Elvira: Apámra gondolva. 2. rész (6-8.o.)
 KOVÁCS Zita: Sorsa a kép (9.o.)
 BÁLINT Attila: A Utolsó út festője (10-11.o.)
 NÉMETH József Pál: Emlékezés Feri bácsira (12-13.o.)
 PETRI Ildikó: Emlékeim Feri bácsiról (13.o.)
 PÁLKÓ Pál: Kárászi emléklap 1980. augusztus (13.o.)
 VEREBÉLYI Kincsó: Nebojszki László: Szakrális kisemlékek Katymáron (könyvismertetés) (14-15.o.)
 SÁRLÓS István: [Múltunk sorai ...] A Bajcsy-Zsilinszky Endre út építéséről (15-16.o.)
 DÁNIEL József: A nagy vihar első fuvallata (16-17.o.)
 KOVÁCS T. Sándor: Arcok, életképek az 1930-as évekből. [5. rész] Tavasztól őszig (18-19.o.)
 Előfizetési felhívás (19.o.)
 NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: az imádkozó sáska (19-20.o.)

12. szám (december)

JUHÁSZ Gyula: Betlehemes ének [vers] (1.o.)
 10 éves a Rábl Színpad és Zenei Közösség (2-5.o.)
 a/ KERESZTES József: Élményszínház a Szent László ÁMK-ban (2.o.)
 b/ MUNCZIG Dénesné: Értékkörző-értékteremtők (2.o.)
 c/ SZÉCSI Máté: Kiemelkedő alázattal a színházi műfaj helyi elmélyítéséért (2-3.o.)
 d/ PETHŐ Attila: Fontos hagyományt ment át a Rábl Színpad (3.o.)
 e/ PENCZ Andrea: A diákszínházi értékeiről (3-4.o.)
 f/ MIHÁLOVICS Ferenc: Szerintem! (4.o.)
 g/ DELY Géza: Alkotunk és alakulunk (4-5.o.)
 ALBERT Sándorné: 100 éve született Antal Gábor bajaszentistváni kántortanító, testnevelő tanár (5-6.o.)
 PÉTER Árpád: Egy FIDE mester Felsőszentivánról (6-7.o.)
 DÁNIEL József: Irodalmunk amnéziája (8-9.o.)
 PETHŐ Attila: Ad Libitum 2x (9-10.o.)
 LÁSZLÓ Szabolcsné Bessenyei Elvira: Apámra gondolva. 3. (befejező) rész (11-13.o.)
 NOTHOF Éva: Orgoványi Anikó kiállítása (14.o.)
 MAYER János: Képek „a bajaiságról” (könyvismertetés) (14-15.o.)
 KOVÁCS T. Sándor: Arcok, életképek az 1930-as évekből. [6. rész] Téli örömeink (15-16.o.)
 SÁRLÓS István: [Múltunk sorai ...] A bajai hadikölcsön-kötvények beváltása 90 évvel ezelőtt (17-18.o.)
 MERK Zsuzsa: Zorn Antal: Fejezetek Katymár iskola- és oktatástörténetéből. Iskola a határon [könyvismertetés] (18.o.)

BÁLINT Gábor: Találkozó (19.o.)
 Előfizetési felhívás (19.o.)
 NEBOJSZKI László: Védendő védtelenek: a keleti süni (19-20.o.)

SZERZŐI NÉVMUTATÓ

ACSÁDI Rozália 3/4;
 ALBERT Sándorné 12/5;
 BÁLINT Attila 1/6; 7/1; 7/4; 11/10;
 BÁLINT Gábor 12/19;
 BÁLINT László 4/1; 6/1; 8/8; 9/10;
 BARTOS Aranka 3/4;
 BECHERER Károly 2/11;
 BERNSCHÜTZ Sándor 5/12;
 BRUZLAI CZIFRA Erika 3/18;
 DÁNIEL József 1/7; 2/1; 4/15; 5/14; 6/10; 7/12; 8/7; 10/8; 11/16; 12/8;
 DELY Géza 12/4;
 DOBAI Tamás 1/3; 2/15; 4/16; 6/17; 7/18;
 FÁBIÁN Borbála 5/9; 9/11;
 FEJÉR László 5/6;
 FÖLDI István 7/2;
 GYŐRI Béla 3/14;
 HAMAR Péter 5/3; 8/10;
 HORNYÁK Szilvia 3/1;
 HORVÁTH Klára 2/7;
 JÁSZ Anikó 1/5; 1/17; 2/17;
 JÁVOR Béla 7/3;
 JUHÁSZ Gyula 12/1;
 KABDEBŐ Tamás 3/16; 3/17; 4/13;
 KERESZTES József 12/2;
 KLAMÁR Zoltán 6/15;
 KORZENSZKY Richárd 3/12;
 KOSZTOLÁNYI Károly 9/8;
 KOTHENCZ Kelemen 4/2; 8/8; 9/2;
 KOVÁCS T. Sándor 1/16; 2/18; 7/16; 8/17; 9/13; 10/15; 11/18; 12/15;
 KOVÁCS Zita 1/1; 1/14; 2/5; 5/8; 7/8; 8/19; 9/5; 11/9;
 KRATOCHWILL Mimi 7/5; 9/8;
 KRISZTIN N. László 7/2;
 LAKI Ferenc 6/19;
 LÁSZLÓ Szabolcsné Bessenyei Elvira 10/5; 11/6; 12/11;
 LŐRINCZ Gergely 9/9; 10/3;
 MAYER János 1/9; 4/10; 6/6; 9/15; 10/16; 11/1; 12/14;
 MERK Zsuzsa 10/2; 10/4; 12/18;
 MICHNA Ottóné Ablonczy Ágnes 3/5;
 MIHÁLOVICS Ferenc 12/4;
 MOLNÁR János 4/18;
 MÓRO CZ Attila 5/18;
 MUNCZIG Dénesné 12/2;
 NEBOJSZKI László 1/19; 2/16; 2/19; 3/7; 3/20; 4/5; 4/19; 5/13; 5/18; 6/18; 6/19; 7/17; 7/19; 8/20; 9/19; 10/14; 10/20; 11/19; 12/19;
 NÉMETH József Pál 11/12;
 NOTHOF Éva 12/14;
 OLÁH Nóra 9/6;
 PÁLKÓ Pál 11/13;
 PÁLMAI József 3/3;

PENCZ Andrea 12/3;	3. rész	9/13;	A 8. Országos Távlovagló Túra Baján	6/13;
PÉTER Árpád 2/13; 5/17; 7/7; 8/15; 9/3; 10/12; 12/6;	4. rész	10/15;	Egy 100 évvel ezelőtti háború mellékhatása...	7/14;
PETHŐ Attila 12/3; 12/9;	5. rész	11/18;	Baja szerb megszállás alóli felszabadulásának ...	8/11;
PETRI Ildikó 11/13;	6. rész	12/15;	A tanévkezdés nehézségei	9/14;
PIUKOVITS Olivér 6/2;	Bácskai életrajzi vázlatok (Jász A.)		110 évvel ezelőtt	9/14;
SARLÓS István 1/12; 4/9; 5/1; 6/13; 7/14; 8/13; 9/14; 10/1; 11/15; 12/17;	Bielitzky Károly	1/5;	Gróf Klebelsberg Kunó emlékműve	10/1;
SCHINDLER Mátyás 3/15; 7/5; 8/18;	Bosnyák Ernő	1/5;	Baján	10/1;
SZÉCSI Máté 12/2;	Szenteleky Kornél	2/17;	A Bajcsy-Zsilinszky Endre út építéséről	11/15;
SZENTIVÁNYI Gábor 2/4; 8/6;	Rácz Ilona	2/17;	A bajai hadikölcsön-kötvények beváltása	12/17;
SZILÁGYI Miklós 4/14;	Igaz történetek egy tanyai iskola életéből (Kovács T. S.)		Védendő védtelenek (Nebojszki L.)	
SZTRILITS Irmin 3/4;	Három történet	1/16;	Tavaszi tőzike	1/19;
TAMASKOVITY Szabolcs 8/1;	A tanyai gyerekek és a szabadidő	2/18;	Barna medve	2/19;
TÓTH György 3/19;	Kedves, Jó Bajaiak! (Dobai T.)		Vízisikló	3/20;
UJVÁRI Sándor 2/19;	Levél Finnországból,		Héja	4/19;
VEREBÉLYI Kincső 11/14;	a boldog(abb?) új év(ünk) ...	1/3;	Fekete gólya	5/18;
ZSIGÓ Róbert 3/13; 3/16; 9/7;	Balladisztikus hangú levél Finnországból	2/15;	Cincérek	6/19;
	Levél Finnországból	4/16;	Vörös vércse	7/19;
	Kicsit szégyenlős levél Finnországból	6/17;	Homoki gyík	8/20;
	Juhannus (Szent Iván éj) előtt	7/18;	Búbos banka	9/19;
	Kiss József, a Ferenc-csatorna megálmodója (Nebojszki L.)		Tőkés réce	10/20;
	1. rész	3/7;	Imádkozó sáska	11/19;
	2. rész: A Ferenc-csatorna építéséről	4/5;	Keleti sünn	12/19;
	Múltunk sorai ... (Sarlós I.)			
	100 éve adták át a Gyermekkorházat	1/12;		
	A bajai vízisport-élet fejlődéséért	4/9;		
	130 éve alapították a bajai zálogházat	5/1;		

Összeállította: Jász Anikó

Kő Pál: III. Béla

A Kossuth-díjas szobrászművész méltóságteljes, körüljárható bronzszobrát 27 évvel ezelőtt, 1986-ban avatták fel a Szent Imre téren. A III. Béla Gimnázium szimbólumához egy emléktábla is tartozott, amely rongálás következtében eltűnt a kövezetről. Kérésünkre Lujos mester az elmúlt hónapokban újra megalkotta a táblát,

ami december eleje óta látható a III. Béla-szobor „lába előtt.” Egyúttal három új bronzérme is helyet kapott a gimnázium belső udvarán lévő Gizella-kút körül. Az elhelyezésben nyújtott segítségét köszönjük Nuspl Ferencnek.

Koch Róbert Ákos, Jaloveczki Gábor
Fotó: Kulimák Bianka

Védendő védtelenek: a vetési varjú

A vetési varjú (*Corvus frugilegus*) téli tömeges megjelenésének nagyságrendjéhez jól illik gyermekkori olvasmányom – Benedek Elek *A varjúkirály* című meséje – részlete: „A szegény embernek volt két ökröskéje, s avval ő mindennap szántogatott. Hát egyszer, amint szántogat a mezőn, látja ám, akkora varjúserg közeledik feléje, hogy még a Napot is eltakarják.” vagy más változatban „... a varjúkirály elvágatott hatlovas hintóján. Hát jöttek a katonái, mint valami fekete felleg, éktelen károgással”. A hazai állomány ősszel és télen a Kelet-Európa síkságairól milliós tömegben érkezőkkel növekedik az előzőekben jellemzett mértékűre. A

serg tagjai napközben élelem után járnak, éjszakáznai pedig behúzódnak alföldi városaink védettebb fás részeibe, a települések parkjaiba. Városunkban ilyenkor többek között táplálékot biztosítanak számukra a Duna-parti bevásárlóközpontot környező utakon járó terményszállító teherautókról lehulló növényi magvak, éjszakára pedig beülnek a környezet nyárfáira. Tavaszkezedkor a madarak zöme visszatér Fehéroroszországba, Oroszországba vagy Ukrajnába és a „mi” – egyébként nem vonuló, hanem kisebb kóborlástól eltekintve egész évben költőhelyük közelében megtalálható – állományunk megkezdzi nászidőszakát.

A varjúfélék (*Corvidae*) családjába tartozó, Eurázsiaiában mindenfelé előforduló és elegánsan egyszerű megjelenésű madár testhosszúsága 41-48, szárnyfesztávolsága 81-92, csőre 4,5-5,6 centiméter: összességében rokonánál, a dolmányos varjúnál valamivel kisebb. A kifejlett példányok koromfekete színű tollazata bizonyos szögből nézve lilás csillogású, a csőr töve körül a bőr életük második évében válik csupaszá, majd szürkésfehér lesz, az orrlyukaknál nincsenek tollak. A fiatal madarak tollai fénytelenek, az öregektől eltérően a csőrtő nem csupasz és az orrnyílásokat sertetollak fedik. A vetési varjú csőre és lábai feketék,

szemeinek szivárványhártyája sötétbarna, hangja a károgás. Telepeik fészeképítés idején zajosak, és ez a településeknél lévő kolóniák esetében igencsak zavaró.

A madár a sík- és dombvidékek nyílt, de ligetekkel, facsoportokkal vagy erdőfoltokkal tarkított mozaikos területeit kedveli. Az összefüggő erdővel borított részokről hiányzik. Fészektelepül a megfelelő magasságú és koronaalakú facsoportokat választja, egy-egy megfelelő adottságú helyen akár ezernél is több párból álló csapat jöhet össze. A fészek a fa csúcshoz közeli, vékonyabb ágain készül, hozzá az alapanyagot a hím hordja (törzseket vagy az őrizetlen fészkekből cseni) és a tojó pedig beépíti (egy fán több fészek is lehet). Belsejét száraz fűvel, mohával, szőrrel és tollal bélelik. Csak a tojó üli a tojásokat (közben párja eteti) és már az első tojás lerakása után kezdődik a kotlás (április elején általában 4-5 tojásból áll össze a fészekalj). A fiókák a lerakást követő 2,5 hét után – nem egyszerre – kelnek ki és 1 hónapos korukig maradnak a fészekben. Közben a táplálékot a hím hordja, az utódokat a tojó eteti. Kirepülés után több hétig a fiatalok az öregekkel együtt járnak eleség után és éjszakázni visszatérnek a fészektelepre (ekkor a szülők még ellátják őket), majd önállóvá válnak.

A vetési varjú leginkább ismert népi elnevezései: fekete varjú, fekete kánya, teleki varjú, pápista varjú (Chernel István: *Magyarország madarai különös tekintettel gazdasági jelentőségükre*. Budapest, 1899. IV. kötet, 555. oldal). Előzők mellett a kiadvány 552. oldalán az alábbiakat olvashatjuk a varjakról. „Számos közmondásunk megemlékszik a varjakról s közbeszédben gyakran példázgatnak velük: hiszen önkénytelenül, minduntalan szemünkbe ötlenek, vagy

halljuk károgásukat. Szavukról mondja a mondóka: »Kár, kár, kár az Istent megbántani.« Ravasz tekintetükre célozva mondjuk a valamit sóvár szemmel hiába kívánó emberre: »Nézi mint varju az üres csontot.«»

Varjúink táplálkozásában alkalmazkodik környezetének lehetőségeihez. Leginkább az állati eredetű táplálékot részesíti előnyben. Baján a Déri-kert pázsitján gyakran látunk rovarokat, földigilisztákat, hernyókat stb. keresgélő példányokat. Mezőgazdasági területen az őszi és tavaszi talajmunkák közben a gépek nyomában járva szedi össze a kiforgatott eleségnek valót (nevében a vetési jelzőt innen kapta). Erről így írt Lázár Kálmán 1874-ben megjelent *Hasznos és kártékony állatainkról* című könyvében (I. rész: Emlősök, madarak, hullók. 89-90. oldal): „Táplálékát csaknem kizárólag egerek, földigiliszták, lótetű, cserebulyok, ezeknek pajorjai, s számos más kártékony rovar képezi. A földigilisztát, cserebuly pajorjait annyira kedveli, hogy azok kedvéért az ekét nyomról nyomra követi, s folyton turkálja a földet...” A monokultúrák kialakulásával és az intenzív vegyszeres növényvédelem bevezetésével az ilyen módon megszerezhető táplálék mennyisége lecsökkent. Az addig hasznosnak ítélt madár váltott: csipegeti a vetéseket és felveszi a vetőmagot, rájár az apróvadra és a kisebb madarak fészkeire, alkalmanként látni csőrében dióval repülő példányt is. Következésképpen károsnak minősítették és az 1980-as évektől irtották, mérgezték. Az 1980-ban 260 000 egyedre becsült állomány 20 év alatt a tizedére csökkent és a megmaradt többsége a nagyobb biztonságot jelentő emberi településekre vagy közvetlen közelébe költözött (bár a költéssel járó folyamatos hangzavar állandó

A fűben táplálékot kereső öreg madár

konfliktus forrása). Előzők mellett tudni kell, hogy a vetési varjak telepeit a nem fészeképítő fajok költésre használják, a legismertebbek közülük a kék vércsék és az erdei fülesbaglyok. A varjúkolóniák eltűnése jól észrevehetően a vércsék állományának csökkenését okozta és a Homoki Nagy István *A kévércsék erdejében* című, 1953-ban forgatott filmjében megismertekhez képest az ezredfordulóra jelentősen megváltoztak az állapotok. Az előzőekben leírtak vezettek a vetési varjú védettségének 2001-ben történt kihirdetéséhez, amelynek jelentőségét a más fajokon történő egyidejű gondoskodás kiemeli. A madár természetvédelmi eszmei értéke a vidékfejlesztési miniszter 100/2012. számú rendelete szerint 50 000 forint.

Dr. Nebojszki László

Alvófára beült csapat

BAJAI HONPOLGÁR

Megjelenik minden hónap első napján
ISSN 1416-4469

Főszerkesztő:
Bálint László

A szerkesztőbizottság tagjai:
Bálint Attila, dr. Dániel József,
Jász Anikó, Kothencz Kelemen, Kovács Zita,
dr. Laki Ferenc, dr. Mayer János,
dr. Nebojszki László

Lapalapító:
Újvárosi Általános Művelődési Központ

Kiadó:
Bajai Honpolgár Alapítvány

Az alapítvány számlavezető bankja:
OTP Bank Nyrt. Bajai Fiókja
Számlaszám: 11732033 20030119

Postacím:
6500 Baja, Munkácsy Mihály u. 9.
Telefon: 79/322-945

Nyomdai munkák:
Arculat Nyomda Kft.
Baja, Attila u. 15. Tel.: 79/428-944

**KÉZIRATOT, FÉNYKÉPET NEM ŐRZÜNK
MEG ÉS NEM KÜLDÜNK VISSZA.**